

**BULLETIN
SLOVENSKEJ
ASOCIÁCIE
KNIŽNÍC**

**ROČNÍK 15
ČÍSLO 3**

BRATISLAVA 2007

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bulletin Slovenskej asociácie knižníc

Ročník 15

Číslo 3/2007

Vydáva Slovenská asociácia knižníc • Zodpovedná redaktorka Klára Kernerová • Výkonná redaktorka Kamila Fircáková • Členky redakčnej rady: Zuzana Babicová, Ľudmila Čelková, Benjamína Jakubáčová, Eleonóra Janšová, Valéria Závadská • Vychádza 4x ročne • Registračné číslo 2512/2001 • ISSN 1335-7905 • Tlač CVTI SR • www.sakba.sk

OBSAH

<i>Marta Sakalová: Znalostná spoločnosť a knižnice v kontexte projektov štrukturálnych fondov EÚ</i>	3
--	---

ČLÁNKY

<i>Erik Kriššák: Štrukturálne fondy a knižnice</i>	5
<i>Valéria Zavadská: Novostavba Štátnej vedeckej knižnice v Prešove?</i>	9
<i>Katarína Vandlíková: Turčianska knižnica v Martine rekonštruje a modernizuje</i>	15
<i>Iveta Kyselová: Horúce leto roku 2003 v Gemerskej knižnici v Rožňave</i>	17

Zo života nečlenských knižníc

<i>Elena Ružeková: Diachronický pohľad na Ústrednú knižnicu a ŠIS Vysokej školy múzických umení v Bratislave</i>	18
--	----

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

Kalendárium uplynulých 15 rokov (1992 – 2007)	21
---	----

INFORMÁCIE

<i>-dr-: O čom rokovala správna rada SAK</i>	25
Návrh koncepcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry. Pripomienky za Slovenskú asociáciu knižníc a Spolok slovenských knihovníkov	25

Odborné podujatia

<i>Darina Janovská: Digitálne referenčné služby – nová progresívna služba knižníc</i>	29
<i>Alena Poláčiková: Elektronické služby v znalostnej spoločnosti. Medzinárodný odborný seminár</i>	31

Pýtame sa...

Mgr. Alžbeta Littvová, riaditeľka Knižnice Józsefa Szinnyeiho v Komárne	37
---	----

Zaujalo nás...

JK: Znova o niektorých aspektoch rozvoja vedomostnej spoločnosti u nás 39

JUBILANTI

<i>Katarína Šušoliaková: „Nové plány a úlohy nás poháňajú dopredu“ (Pri životnom jubileu Márie Balkóciovej)</i>	42
<i>Peter Kuzma: Životné jubileum PhDr. Dariny Horákovej</i>	43
<i>Daniela Gondová: PhDr. Dušan Lechner má 55 rokov</i>	45
<i>Marcela Horváthová: Kytica pre Martu Žilovú</i>	46

Znalostná spoločnosť a knižnice v kontexte projektov štrukturálnych fondov EÚ

V Stratégii konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 sú špecifikované štyri rozvojové oblasti: Informačná spoločnosť, Veda, výskum a inovácie, Podnikateľské prostredie, Vzdelávanie a zamestnanosť, pričom prostriedkom na dosiahnutie dynamizácie znalostnej spoločnosti je jej informatizácia.

V súvislosti s naznačeným cieľom vznikol na spoločenskú objednávku projekt „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc, vrátane ich modernizácie“. Prvý projektový zámer bol vytvorený už v roku 2004, v prvom programovom období štrukturálnych fondov EÚ (2004-2006) v opatrení 1.2 sektorového operačného programu Priemysel a služby.

Hlavným predkladateľom projektu je Slovenská národná knižnica (SNK) v Martine. Na projekte participuje 10 ďalších vedeckých a akademických knižníc: Ústredná knižnica SAV v Bratislave, Slovenská chemická knižnica pri Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Univerzitná knižnica pri Univerzite Cyrila a Metoda v Trnave, Slovenská poľnohospodárska knižnica pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, Univerzitná knižnica pri Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Univerzitná knižnica pri Žilinskej univerzite v Žiline, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene, ŠVK v Banskej Bystrici, ŠVK v Prešove a ŠVK v Košiciach.

Strategickým zámerom projektu je zabezpečenie podnikateľských subjektov poznatkami z oblasti vedy, techniky a inovácií (vedecké a technické informácie, elektronické informačné zdroje a informačné služby typu DDS a SDI pre priemysel a služby, vedu, výskum, inovácie a vzdelávanie) cez informačný portál SNK pre podnikateľov a cez kontaktné informačné centrá priamo vo vedeckých a akademických knižniciach v rámci podpory podnikania.

Ide predovšetkým o regionálne:

- prepojenie podnikateľskej verejnosti so základným a aplikovaným výskumom,
- ďalšie rozšírenie využívania informačných a komunikačných technológií malými a strednými podnikateľmi a ich poznatkovej úrovne ako predpokladu zvýšenia ekonomického úspechu a prosperity krajiny,
- rozšírenie a skvalitnenie knižnično-informačných a poradenských aktivít aj prepojením jednotlivých zúčastnených knižníc v projekte.

Kľúčovou súčasťou informačného zázemia podnikateľského sektora vo vyspelých krajinách sú práve knižnice. Ich modernizácia rozšírením technického a technologického prostredia predstavuje nevyhnutnú podmienku dosiahnutia zámerov projektu.

Počiatkové vlečúce sa problémy s financovaním a neskôr s formálnymi požiadavkami, ktoré sú súčasťou projektu, vo veľkej miere ovplyvnili konečný termín (apríl 2007) podpisu zmluvy s Ministerstvom hospodárstva SR ako riadiacim orgánom, čím sa oddialili aj pôvodné termíny konkrétnych aktivít zúčastnených subjektov, resp. tieto bolo treba väčšinou aktualizovať.

Jedným z najkomplikovanejších problémov bol a naďalej zostáva problém pohybu cien tovarov a služieb oproti pôvodne plánovaným. Ukazuje sa, že takto veľkoryso koncipovaný projekt by bolo možné realizovať aj bez nadbytočného a nekonečného „papierovania“, bez toho, aby sa spochybnilo účelové použitie vynaložených finančných dotácií. Existencia trepezlivosti a entuziazmu, ktorými disponujú slovenskí knihovníci, sú určite v súvislosti s pomenovaným problémom zárukou nerezignovania a úspešného dokončenia projektu v roku 2008.

Je dôležité poznamenať, že slovenské knižnice nemajú reálnu skúsenosť s takýmto typom projektov (EÚ), čo pochopiteľne prináša v praktickej realizácii nielen načrtnuté ťažkosti. Určite ich bude počas celého obdobia viac, napriek tomu skúsenosť a dosiahnutý výsledok budú motivom aj pre ostatné knižnice v SR.

PhDr. Marta Sakalová, Univerzitná knižnica pri Žilinskej univerzite v Žiline

Štrukturálne fondy a knižnice

Mgr. Erik Kriššák, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Fenomén informačnej spoločnosti ovplyvňuje všetky oblasti ľudskej spoločnosti, knižnice nevyvímajúc. Sprístupňovanie informácií sa presunulo do virtuálneho, digitálneho (alebo elektronického, komu sa ako páči) prostredia. Knižnice sú nepochybne garantmi zabezpečujúcimi sprístupnenie digitálneho obsahu, ktorý pozostáva predovšetkým z knižnej, seriálovej, a teda hlavne písomnej produkcie.

Ako garanti musia mať nevyhnutne vybudovanú adekvátnu technologickú infraštruktúru, funkčný knižnično-informačný systém a zodpovedajúce finančné a ľudské zdroje. Je neslávne známym faktom, že práve financovanie je jedným z kľúčových problémov, s ktorými sa knižnice musia vyrovnáť. Jedným z riešení je aj využitie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov v programovom období 2007-2013 (bližšie informácie o štrukturálnych fondoch možno získať na stránke Štrukturálne fondy pre Slovensko (<http://www.strukturalnefondy.sk>).

Nie je na škodu zopakovať, že knižnice sú piliere informačnej spoločnosti. A ako piliere by mali realizovať predovšetkým dve základné aktivity. Prvou je retrospektívna digitalizácia papierových dokumentov. Druhou je samotná informatizácia knižníc. Len ťažko sa dá predpokladať, že bez zodpovedajúceho technického vybavenia a kvalifikovaného personálu (nehovoriac o platoch) budú predchádzajúce konštatovania aj platiť.

Štrukturálne fondy

Čo sa týka štrukturálnych fondov v programovom období 2007-2013, ich čerpanie sa odvíja od Národného strategického referenčného rámca, ktorý bol schválený Európskou komisiou. Jeho súčasťou sú Operačné programy, ktoré popisujú oblasti financovania. Z hľadiska knižníc (a kultúry vôbec) sú zaujímavé dva operačné programy – Informatizácia spoločnosti a Regionálny operačný program.

Operačný program Informatizácia spoločnosti (OP IS)

Národný strategický referenčný rámec (NSRR) vymedzuje ako jeden z operačných programov informatizáciu spoločnosti. Operačný program implementuje špecifickú prioritu 2.1 Informatizácia spoločnosti, v rámci strategickej priority NSRR 2. Vedomostná ekonomika. Je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF). Operačný program predstavuje hlavný implementačný nástroj na napĺňanie priorít Národného programu reforiem v oblasti informačnej spoločnosti a vo veľkej miere prispieva aj k jeho prioritám v oblasti podnikateľského prostredia.

Globálnym cieľom operačného programu je „vytvorenie inkluzívnej informačnej spoločnosti ako prostriedku pre rozvoj vysoko výkonnej vedomostnej ekonomiky“, čím sa prispieje k dosahovaniu cieľa strategickej priority Vedomostná ekonomika, ktorým je

„rozvoj zdrojov trvalo udržateľného ekonomického rastu a zvyšovanie konkurencieschopnosti priemyslu a služieb“ (Národný, 2006).

V zdôvodnení operačného programu sa priamo uvádza nevyhovujúci stav digitalizácie a rozvoja knižnično-informačných systémov knižníc, pričom je implicitne vyjadrené, že budú zohrávať významnú úlohu v informatizácii spoločnosti spolu s ostatnými pamäťovými a fondovými inštitúciami, v ktorých je koncentrované obrovské kultúrne, vedecké a intelektuálne dedičstvo Slovenskej republiky.

OP IS má štyri prioritné programy: elektronizácia verejnej správy a rozvoj elektronických služieb, rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry, zvýšenie prístupnosti k širokopásmovému internetu a technická pomoc.

Z hľadiska možnosti knižníc a čerpania finančných prostriedkov je dôležitá prioritná os Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry. Prioritná os je zameraná na vytváranie a sprístupňovanie digitálneho obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií. Cieľom prioritnej osi je skvalitnenie systémov získavania, spracovania, ochrany a využitia poznatkov a digitálneho obsahu, modernizácia a dobudovanie infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií na národnej úrovni. Prostredníctvom prioritnej osi budú podporované: zvyšovanie kvality procesov získavania, uchovávaní a sprostredkovávania obsahu, digitalizácia obsahu a obnova infraštruktúry národných pamäťových a fondových inštitúcií. Kľúčovou oblasťou prioritnej osi je sprostredkovanie obsahu pamäťových a fondových inštitúcií a ich inkľúzia do procesov vzdelávania, inovácií a sociálneho rozvoja.

Uvedené aktivity sa dopĺňajú s aktivitami v rámci prioritnej osi „rozvoj zariadení občianskej infraštruktúry“ v Regionálnom operačnom programe, ktoré sa zameriavajú aj na budovanie infraštruktúry pamäťových a fondových inštitúcií na regionálnej a miestnej úrovni (Národný, 2006).

V súvislosti s naplnením cieľov a aktivít tejto prioritnej osi je dôležité uvedomiť si skutočnosť, že financovanie je realizované prostredníctvom ERDF, a teda bude realizované v území cieľa Konvergencia. Na financovanie zo štrukturálnych fondov je v rámci cieľa Konvergencia oprávnené územie Slovenskej republiky s výnimkou Bratislavského kraja, čo pokrýva 88,84% populácie SR (Národný, 2006). V praxi to znamená, že knižnice, ktoré sídlia v Bratislavskom kraji, nebudú môcť čerpať žiadne finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov.

Opatrenia

Prioritná os Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry má dve opatrenia. Opatrenie 2.1 Zlepšenie systémov získavania, spracovania a ochrany obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií a Opatrenie 2.2 Digitalizácia obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, archivovanie a sprístupňovanie digitálnych dát.

Opatrenie 2.1 Zlepšenie systémov získavania, spracovania a ochrany obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií

Opatrenie 2.1 je vymedzené viacerými aktivitami, ktorých presné znenie je možné nájsť v Návrhu operačného systému (Návrh, 2007). Podstatné je, že pokrývajú také

oblasti činností, ako sú riadenie systémov, elektronizácia, dokumentácia, informatizácia, sprístupňovanie kultúrneho dedičstva a jeho propagácia. Navyše, projekty v rámci tohto opatrenia budú môcť byť orientované na obnovu budov a pracovísk súvisiacich s prevádzkou systémov a na dobudovanie chýbajúcich špecializovaných pracovísk priamo súvisiacich s digitalizáciou a informačno-komunikačnou infraštruktúrou získavania, spracovania a ochrany obsahu, zlepšenie stavu protipožiarnej ochrany, elektronickej ochrany a vnútorných podmienok (klimatizácia a uloženie zbierkových predmetov, knižných a archívnych dokumentov a podobných chránených fondov) pamäťových a fondových inštitúcií, priamo súvisiacej s digitalizáciou, a teda aj laboratórií a konzervačných pracovísk.

Čo sa týka rozvoja informačných systémov, možnosti sú široké, od implementácie úplne nového systému až po renováciu a vytvorenie mechanizmov na prácu digitálneho obsahu a jeho prezentáciu na internete. Zároveň bude možné vytvoriť lepšie možnosti pre interoperabilitu systémov, aby sa mohli navzájom prepájať a poskytovať integrované služby svojim používateľom.

Vytváranie odborných pracovísk podľa vymedzených aktivít umožní knižniciam rozvoj odborných činností a aj ich ďalšiu premenu na kultúrne centrá spoločností (vybudovanie siete výskumných, dokumentačných a interpretačných centier rómskej kultúry).

Opatrenie 2.2 Digitalizácia obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, archivovanie a sprístupňovanie digitálnych dát

Opatrenie je zamerané na digitalizáciu a medzi jeho rámcové aktivity patrí záznam, zbieranie, dlhodobé archivovanie a ochrana digitálneho obsahu, webharvesting, webarchiving, podpora fyzickej digitalizácie kultúrneho, vedeckého a intelektuálneho dedičstva vrátane digitalizovania záznamov audiovizuálneho fondu. Cieľovou aktivitou je systematická digitalizácia a sprístupňovanie digitálneho obsahu.

V súlade s pripravovanou národnou stratégiou digitalizácie je v OP IS popísaný projekt vybudovania Slovenskej digitálnej knižnice a siete špecializovaných digitalizačných pracovísk pamäťových a fondových inštitúcií.

Opatrenie 2.2 zabezpečuje možnosti digitalizácie všetkých druhov nosičov (filmový materiál, audiovizuálne záznamy) a zároveň umožňuje vybudovať nástroje na správu digitálneho obsahu, jeho archiváciu a sprístupňovanie.

Financie

Na uvedené opatrenia, ktoré tvoria obsahovú náplň prioritnej osi Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry, je v danom období plánovaných 163 541 958 eur zo zdrojov Európskej únie a 28 860 346 eur z verejných zdrojov Slovenskej republiky. Spolu bude na prioritnú os vyčlenených 192 402 304 eur (Návrh, 2007). Táto suma bude čerpaná všetkými fondovými a pamäťovými inštitúciami počas trvania programového obdobia (sedem rokov). Je predpoklad, že prvé projekty by mohli byť realizované v roku 2008. Preto je potrebné už teraz zamýšľať sa nad možnosťami ich čerpania.

Regionálny operačný program

V rámci Regionálneho operačného programu (ROP) sa nachádza prioritná os číslo tri

– Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra turizmu. Zámerom intervencií v rámci prioritnej osi číslo 3 ROP je splnenie súčasných požiadaviek na kvalitatívnu úroveň uchovávanía a sprístupňovania knižničného a zbierkového fondu a obnova a zachovanie pamiatkových objektov významných z hľadiska posilňovania kultúrneho potenciálu regiónov a rozvoja turizmu.

K rámcovým aktivitám patria rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni (galérií, knižníc, múzeí a pod.), ďalej obstaranie vybavenia pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni a zariadení miestnej kultúrnej infraštruktúry v nadväznosti na ich rekonštrukciu, rozširovanie a modernizáciu, a rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení miestnej kultúrnej infraštruktúry (kultúrnych domov, miestnych osvetových stredísk a pod.) (Regionálny operačný program, 2006).

Z uvedených aktivít vyplýva, že predovšetkým tie knižnice, ktoré sú zriaďované vyššími územnými celkami, obcami a inými právnickými osobami, budú môcť renovovať svoje budovy a modernizovať vybavenie knižnice prostredníctvom prioritnej osi číslo 3. Bude si to vyžadovať iniciatívu z ich strany voči zriaďovateľom, aby takéto projekty boli podané. Už teraz je nevyhnutné presvedčať zriaďovateľov, že táto možnosť tu je, že ju treba využiť, ale predovšetkým, že je to pre nich prioritou. Inak sa môže stať, že sa budú podávať rôzne iné projekty a na kultúrnu obec sa zabudne. Na túto prioritnú os je vyčlenených 190 400 000 eur zo zdrojov Európskej únie a 33 600 000 eur z verejných zdrojov Slovenskej republiky.

Záver

V nadchádzajúcom období 2007-2013 je z hľadiska financovania knižníc nezanedbateľná možnosť spolupodieľať sa na projektoch financovaných zo štrukturálnych fondov. Základnými operačnými programami, ktoré sa priamo dotýkajú knižníc, sú operačný program Informatizácia spoločnosti a Regionálny operačný program.

V rámci operačného programu Informatizácia spoločnosti v prioritnej osi Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry sú stanovené dve opatrenia, ktoré sú priamo určené pre všetky knižnice v Slovenskej republike s výnimkou tých, ktoré sídlia v Bratislavskom kraji. Je to z toho dôvodu, že je to podmienka pre cieľ Konvergencia pre štrukturálne fondy. Znamená to, že náklady na digitalizáciu a rozvoj knižničných systémov pre knižnice sídliace v Bratislavskom kraji budú musieť byť hradené z iných zdrojov.

V podstate majú knižnice možnosť čerpať prostriedky na aktivity spojené s rozvojom systémov získavania, spracovania a ochrany obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií (knižnično-informačných systémov) alebo na činnosti spojené s digitalizáciou obsahu pamäťových a fondových inštitúcií a na archivovanie a sprístupňovanie digitálnych údajov. Zároveň budú mať možnosť financovať aj výstavbu alebo prestavbu priestorov, ktoré majú bezprostredný súvis s digitalizáciou a s uchovávaním fondov. Rovnako bude možnosť vybudovať sieť výskumných, dokumentačných a interpretačných centier rómskej kultúry, čo by malo prispieť k uchovaniu kultúrneho dedičstva tejto menšiny.

V rámci Regionálneho operačného programu v prioritnej osi Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra turizmu budú môcť regionálne, mestské a obecné knižnice renovovať a vybaviť svoje priestory.

To, čo zaujíma knižničnú odbornú obec najviac, je otázka, kedy sa budú môcť reálne čerpať finančné prostriedky. V súčasnej situácii je ešte predčasné hovoriť, kedy. Národný strategický referenčný rámec bol schválený, následne sa budú schvaľovať jednotlivé operačné programy, pričom OP IS a ROP by mali byť schválené do konca septembra 2007. Samozrejme, po ich schválení prebehnú nevyhnutné administratívno-prípravné procesy súvisiace s implementáciou každého programu, vrátane posilnenia personálnych kapacít štátnej správy, pretože s fondami sú spojené pomerne veľké byrokratické činnosti a zvládnuť riadenie a kontrolu si vyžaduje adekvátne zabezpečenie. Reálne je možné očakávať prvé výzvy na projekty v roku 2008.

V rámci ROP knižnice už teraz musia mať na zreteli, že budú musieť jednak presvedčiť zriaďovateľov o tom, že chcú projekty, ale predovšetkým samé musia byť schopné tieto projekty realizovať. To znamená, že musia mať minimálne jedného pracovníka, ktorý bude projekt manažovať.

Zostáva veriť, že knižnice sa v čo najväčšej miere zapoja do projektov a že finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov napomôžu riešenie finančných problémov, s ktorými knižnice zápasia.

Zoznam bibliografických odkazov

NÁRODNÝ strategický referenčný rámec 2007-2013 [online]. 2006. Bratislava : MVRR SR, 2006-12-08. [Cit. 2007-07-31]. Dostupné na internete: <http://www.strukturalnefondy.sk/Default.aspx?CatId=128>.

NÁVRH operačného programu Informatizácia spoločnosti. 2007. Bratislava : ÚV SR, 26. 4. 2007. Staršia verzia dostupná na internete: <http://www.strukturalnefondy.sk/Documents/OP2007-2013/OP%20Informatizacia%20spolocnosti.doc>.

REGIONÁLNY operačný program : návrh [online]. 2006. Bratislava : MVRR SR, 20.11.2006. Dostupné na internete: <http://www.strukturalnefondy.sk/Documents/OP2007-2013/Region%C3%A1lny%20opera%C4%8Dn%C3%BD%20program.doc>.

ŠTRUKTURÁLNE fondy pre Slovensko [online]. 2007. Bratislava : MVRR SR [Cit. 2007-07-31]. Dostupné na internete: <http://www.strukturalnefondy.sk/#>.

Novostavba Štátnej vedeckej knižnice v Prešove?

Mgr. Valéria Závadská, Štátna vedecká knižnica v Prešove

Otáznik za názvom príspevku nie je náhodný. Napriek aktivitám a krokom, ktoré boli doteraz vykonané v súvislosti s prípravou výstavby novej účelovej budovy knižnice, jej budúcnosť je zatiaľ nejasná. Vzhľadom na náročnosť takejto investičnej akcie je pochopiteľné, že konečné rozhodnutie kompetentní nemôžu urobiť bez návrhu konkrétneho architektonického riešenia a bez návrhu rozpočtu stavby. Skôr však, ako sa vo svojom príspevku dostanem k týmto nanajvyšším zaujímavým skutočnostiam, základná otázka znie: prečo novostavba, prečo nestačí rekonštruovať?

Príprava novostavby sleduje dva ciele:

- zlepšiť podmienky pre prácu knižnice a v knižnici,

- vytvoriť moderný multifunkčný informačný a kultúrny stánok na východe Slovenska, hodný požiadaviek a potrieb 21. storočia.

Dôvody na novostavbu

Začiatky Štátnej vedeckej knižnice v Prešove siahajú do 50. rokov 20. storočia a tak ako každá novozriadená kultúrna inštitúcia v tomto období, aj knižnica začínala v skromných priestoroch a s minimálnym personálnym zabezpečením. S nárastom zamestnancov, ale najmä s rastom knižničného fondu, stúpali aj nároky na jej priestorové vybavenie. Počas celej doterajšej existencie sa tieto nároky riešili kúpou či prenájmom nových, viac alebo menej vyhovujúcich objektov. Deväťdesiate roky a prudký nástup informačných a komunikačných technológií v celej šírke ukázal nevhodnosť súčasných podmienok a nevyhnutnosť komplexného riešenia priestorovej situácie knižnice¹.

Snaha ŠVK o dôstojný stánok pre odbornú a študentskú verejnosť sa v minulosti prejavila aj pokusom o novostavbu knižnice (v r. 1978-1979), resp. o rozsiahlu rekonštrukciu získaného objektu (v r. 1988-1989). Žiaľ, ostalo len pri pokusoch, ktoré skončili v štádiu investičných zámerov a stroskotali na nedostatku financií².

Na prelome storočí sa vedenie knižnice snažilo o získanie hotového objektu, ktorý by po rekonštrukcii mohol slúžiť súčasnému účelu a poslaniu knižnice, ale ktorý by zároveň dokázal akceptovať nové trendy budúcnosti. A hoci ani jeden z ponúkaných objektov nespĺňal celkom požiadavky a potreby knižnice, predpokladalo sa aspoň čiastkové riešenie: sústrediť na jedno miesto (do jednej budovy) oddelenie knižnično-informačných služieb a všetky depozity a „zbaviť sa“ doterajších 7 objektov v správe knižnice a rovnako 2 skladov v prenájme. Avšak ani tieto snahy neboli korunované úspechom.

To bol dôvod, prečo sme v roku 2003 navrhli Ministerstvu kultúry SR úplne iné riešenie: stavbu novej účelovej budovy knižnice na zelenej lúke. Nešlo ani tak o konkrétny návrh, ako skôr o konštatovanie, že sústavné investovanie do opráv budov a riešení havarijných situácií je neefektívne a neekonomické a za daných okolností je novostavba najlepším riešením do budúcnosti³. Navrhovaná investícia nielenže vyrieši nevyhovujúce priestorové a pracovné podmienky knižnice, ale prinesie takú kvalitu služieb, ktorú dnes nedokážeme ani pri najlepšej vôli zabezpečiť.

Príprava novostavby

Krok č. 1 – pozemok

Vďaka ústretovosti a spolupráci s Mestom Prešov sme získali prvé informácie o možných lokalitách pre novostavbu. Na základe požiadavky Útvary hlavného architekta bola spracovaná tzv. overovacia zastavovacia štúdia, ktorá potvrdila vhodnosť knižnicou navrhovanej lokality na požadovaný objem stavby. Zároveň sme rozbehli aktivity, ktoré mali smerovať k získaniu stavebného pozemku. V závere roka 2004 knižnica bezodplatným prevodom získala do správy navrhovaný stavebný pozemok⁴ o výmere viac ako 4000 m². Mesto síce navrhlo aj iný pozemok, ale vzhľadom na poslanie knižnice slúžiť širokej odbornej verejnosti jeho lokalizácia nebola vhodná, nehovoriac o súkromných vlastníckych vzťahoch k pozemku.

V roku 2005 sme predložili zriaďovateľovi žiadosť o zaradenie navrhovanej investície do Rozvojového programu priorít verejných prác (RPPVP). Žiadosť bola akceptovaná a novostavba knižnice bola zaradená do Rozvojového programu⁵, čo nás podnietilo pripraviť prioritný rozvojový projekt na realizáciu súťaže návrhov pod názvom Výstavba novej budovy ŠVK – spracovanie projektovej dokumentácie. Projekt sa po schválení stal súčasťou Kontraktu ŠVK s MK SR na rok 2006⁶ a knižnica tak mohla o ďalší krok postúpiť vo svojich plánoch výstavby novej budovy.

Krok č. 2 – súťaž návrhov

Pri príprave novostavby sme pochopili, že okrem našej vlastnej predstavy o novej knižnici je povinnosťou každej štátnej inštitúcie, ŠVK nevnímajúc, pri predpokladanom financovaní verejnej práce zo štátneho rozpočtu, predložiť stavebný zámer verejnej práce⁷. Skôr však ako je možné spracovať stavebný zámer, musí byť vypísaná architektonická súťaž v zmysle zákona o verejnom obstarávaní. ŠVK v rámci prioritného projektu požiadala o finančné prostriedky na jej realizáciu a tá sa v celom rozsahu uskutočnila v priebehu roka 2006: počnúc výberom odborne spôsobilej osoby zabezpečujúcej verejnú obstarávanie – anonymná súťaž návrhov, cez spracovanie lokálneho programu, prípravu súťažných podmienok a podkladov, výber poroty, vyhlásenie verejného obstarávania v slovenskom i európskom vestníku verejného obstarávania, až po prevzatie súťažných návrhov, hodnotenie poroty a výber víťazného ateliéru⁸.

Súťažné podklady si vybralo 29 uchádzačov, súťažné návrhy odovzdalo 14 z nich. Bolo to málo? Bolo to dosť? Nevieme. V každom prípade sa stalo, že záujemcovia prichádzali aj po termíne odovzdávania súťažných podkladov a odchádzali sklamaní bez nich. Nemohli sme im vyhovieť, ani predĺžiť termín na odovzdávanie súťažných podkladov, pretože to nedovoľoval zákon (overovali sme si túto skutočnosť na Úrade verejného obstarávania). Bolo nám to ľúto, pretože viac záujemcov predpokladalo aj kvalitnejšiu súťaž.

Tak trochu sklamaním pre nás knihovníkov bol nízky počet záujemcov z východného Slovenska, najmä z Prešova, kde je pomerne silné architektonické zázemie a kde stavebný „boom“ nie je taký výrazný. Projektovanie knižníc na Slovensku je skôr ojedinelá záležitosť, preto sa očakávalo, že súťaž na architektonický návrh vedeckej knižnice bude výzvou. Ťažko povedať, čo bolo dôvodom, podľa nášho názoru, slabšieho záujmu. Možno „povinné papierovačky“ okolo verejného obstarávania, zverejnenie výzvy v dovolenkovom období alebo nedostatok zákaziek súkromného sektora, neznalosť knižničného prostredia či nedôvera v štátom riadené inštitúcie spôsobili, že tak málo architektov reagovalo na výzvu.

Súťaž bola ukončená, jej víťaz je známy a za knihovnícku časť poroty môžem povedať, že výber bol dobrý⁹. Knižovníci v porote sa zamerali hlavne na dispozično-prevádzkové riešenie vnútorného priestoru. Z niektorých predložených návrhov však bolo na prvý pohľad jasné, že autorom nebola dostatočne jasná prevádzka knižnice, jej vnútorné prepojenia a vzájomné väzby, resp. väzby na používateľov¹⁰. Je pravdou, že lokálny program, ktorý je pre architekta jednou z najdôležitejších súčastí súťažných podmienok, sa snažil byť skutočne jednoduchý a čo najstručnejší a v podstate len vymenovával požiadavky na priestor, ľudí, parkovanie a niektoré špecifické technické zariadenia. Dôvodom bolo, aby sme autorov neobmedzovali v ich tvorivosti, aby

sme im nejakým spôsobom nediktovali ako má nová knižnica vyzerat', a niektoré požiadavky sme uviedli vo forme odporúčaní. Architekti mali možnosť položiť otázky, čo využili v malej miere len traja súťažiaci.

Súťaž na knižnicu prebiehala približne v rovnakom čase ako medzinárodná súťaž na architektonické riešenie novostavby Národnej knižnice ČR (Národní knihovna ČR) v Prahe, ktorá bola určite veľmi zaujímavou výzvou pre mnohé kolektívy a ateliéry. Víťazný návrh je zaujímavý, má svoju myšlienku a predpokladá sa, že bude jednou z dominant Praha. Víťazný návrh prešovskej Štátnej vedeckej knižnice možno spadá skôr do kategórie tradičných riešení, ale sme presvedčení, že svoju úlohu bude plniť rovnako dobre.

Krok č. 3 – stavebný zámer

Ako vyplýva zo schváleného prioritného projektu, samotný projekt mal dve fázy: 1. súťaž návrhov, ktorá už bola realizovaná, a 2. spracovanie stavebného zámeru, ktoré finišuje. Výsledkom tejto fázy bude rozsiahla dokumentácia o navrhovanej verejnej práci v zmysle už spomínaného zákona. Predmetná právna norma, ako aj vykonávací predpis k nej stanovuje, čo je stavebný zámer, čo je obsahom dokumentácie stavebného zámeru, za akých podmienok je povinnosťou predkladať stavebný zámer, kedy sa vykonáva štátna expertíza stavebného zámeru a pod. V súčasnosti je spracovanie stavebného zámeru v poslednom štádiu, pracuje sa na jeho kompletizácii a na rozpočtovaní verejnej práce. Predpokladáme predložiť ho zriaďovateľovi na ďalšie posúdenie v horizonte 1-2 mesiacov so žiadosťou o vykonanie štátnej expertízy.

Pri spolupráci s víťazným architektonickým ateliérom SPDe Bratislava sa presvedčame, aký nesmierne zložitý je celý proces spracovania stavebného zámeru. Už v tejto fáze si vyžaduje realizáciu množstva prác nevyhnutných pre konečný výsledok: od geologických radónových a iných prieskumov, cez posudzovanie vplyvu stavby na životné prostredie, sústavné konzultácie s odborníkmi rôznych profesií, až po finančný rozpočet navrhovanej stavby. Tieto práce je nutné vykonať skôr než vôbec dôjde k odsúhlaseniu verejnej práce štátnou expertízou a k spracovaniu ďalších stupňov projektovej dokumentácie.

Kladný posudok vykonanej štátnej expertízy a následné vyhotovenie protokolu bude záväzným podkladom na ďalšie etapy prípravy a uskutočňovania stavby: opätovné zaradenie výstavby ŠVK do Rozvojového programu priorít verejných prác, z ktorého po dvoch rokoch vypadla a odsúhlasenie finančných postriedkov na spracovanie kompletnej projektovej dokumentácie¹¹.

Predstavy o novej knižnici

Vážený čitateľ, v tejto chvíli možno očakávaš trochu bližšiu a podrobnejšiu informáciu o tom, aký je víťazný návrh, ako bude nová knižnica vyzerat' zvonku, aj zvnútra. Prepáč mi, váženy čitateľ, ak tieto tvoje predstavy nenaplním. Myslím si, že ak novostavba Štátnej vedeckej knižnice v Prešove dostane „zelenú“, bude ešte dostatok času predstaviť novú knižnicu tak, aká naozaj bude. Jednotlivé stupne projektovania – to sú ešte mesiace spolupráce kolektívu knihovníkov a architektov, počas ktorých môže dôjsť k rôznym zmenám či úpravám.

Jedno však vieme určite už dnes. Budúca knižnica bude miestom:

- ktoré bude poskytovať množstvo služieb pod jednou strechou na rozdiel od dnešných roztrieštených služieb, poskytovaných na dvoch od seba vzdialených miestach,
- kde bude sústredený celý knižničný fond, pretože dnes je umiestnený v 8 depozi-toch, nachádzajúcich sa vo vzdialenosti od 2 do 10 km, a čakanie na dokument odhadujeme na 10-15 minút oproti 24 hodinám dnes,
- kde bude v študovniach k dispozícii približne 25% knižničného fondu oproti dnešným 2% a ktoré budú mať do 200 študijných miest oproti dnešným 60,
- ktoré sprístupní jednotlivé čísla bežného ročníka všetkých titulov dochádzajúcich periodik; dnes sa sprístupňujú len zo 169 titulov, hoci ich dochádza viac ako 1300,
- kde sa budú konať rôzne vzdelávacie podujatia pre verejnosť, s prístupom k PC a internetu v učebni s 25 miestami oproti dnešným 10 miestam,
- kde sa postaráme o zachované kultúrne dedičstvo – historický fond, ktorý v súčasnosti nemá vhodné podmienky na uloženie, nehovoriac o kvalitne vybavenom pracovisku konzervovania a reštaurovania, ktoré môže slúžiť aj iným vlastníkom historických knižných fondov v Prešove a okolí,
- kde zabezpečíme digitalizáciu vzácných a najviac využívaných dokumentov v snahe zachrániť originálne zdroje a poskytnúť odbornej verejnosti kvalitné digitálne dokumenty,
- ktoré umožní konať odborné podujatia vo vlastnej konferenčnej sále pre 100 účastníkov s modernou prezentačnou technikou, kým dnes máme k dispozícii len 30 miest bez technického zázemia,
- kde sa budú realizovať kultúrne podujatia, výstavy a prezentácie začínajúcich umelcov, hudobníkov a pod. pre verejnosť na nekomerčnom základe, čo v súčasných podmienkach nie je možné.

Štátna vedecká knižnica plánuje využiť možnosť získať nenávratný finančný príspevok zo štrukturálnych fondov, najskôr v rámci OP Informatizácia spoločnosti, opatrenia 2.2 Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií. V tejto súvislosti je dôležitá jedna skutočnosť: projektová dokumentácia musí byť spracovaná! Inak akákoľvek naša žiadosť o získanie európskych finančných prostriedkov nemá šancu na úspech.

Pár slov na záver...

Musím priznať, že ako knihovníčke mi je, resp. donedávna bolo cudzie všetko, čo sa nejako týkalo architektúry, výkresov, pohľadov, situácií, ale aj stavbárskej práce, inžinierskych sietí, prieskumov. A podobne je na tom aj zväčša ženský kolektív knižnice. Myšlienka novostavby nás však donútila zaujímať sa, čítať, študovať, konzultovať, radiť sa o všetkom, čo s novostavbou súvisí. Vzhľadom na nedostatok skúseností s podobnými aktivitami, v návale množstva nových informácií a napriek maximálnej snahe sa stávalo a stáva, že sme nesprávne pochopili, resp. opomenuli mnohé skutočnosti. Jednoducho povedané, učíme sa takpovediac „za pochodu“.

V súvislosti s tým si dovoľm pripomenúť skutočnosť, že v drvivej väčšine knižníc nepracujú odborníci na stavby, ktorým môžu knihovníci akúkoľvek úlohu súvisiacu s menšou či väčšou rekonštrukciou alebo novostavbou naložiť na plecia a očakávať, že sa o všetko potrebné postarajú. Je na škodu vecí, ak v takýchto aktivitách nemá kto knižniciam poradiť a pomôcť pri plánovaní a prípravách veľkých investičných akcií.

Možno netušíme, aká ťažká úloha nás čaká, možno si nevieme predstaviť všetky možné problémy, možno tých možno bude ešte veľa. Vieme však, že Prešov a jeho obyvatelia si novú modernú knižnicu pre všetkých zaslúžia.

Napriek predpovediam o nejasnej úlohe knižníc a hlasom o zániku tradičnej knihy to vyzerá tak, že kniha i knižnica sa svojej dôležitej úlohy vo vzdelaní a kultúrnom povedomí ľudstva nechcú vzdať¹². V mnohých krajinách sveta to pochopili a stavbám a rekonštrukciám knižníc dávajú priestor i peniaze. Na Slovensku sme začali s rekonštrukciami a stavbami knižníc len veľmi pomaly, ale predsa. Budeme teda môcť otázku za názvom tohto príspevku čoskoro odstrániť?

Poznámky a bibliografické odkazy

¹ Pozri aj ZÁVADSKÁ, V.: Ochrana fondov v knižniciach na Slovensku a v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove. In: *Bulletin SAK*, roč. 12, 2004, č. 4, s. 18-23. ISSN 1335-7095

² Pozri aj ZÁVADSKÁ, V.: Štátna vedecká knižnica v Prešove chce dôstojný stánok pre kultúrne dedičstvo – architektonické riešenie novostavby. In: *Z minulosti a súčasnosti knižnej kultúry Prešova*. Prešov : ŠVK, 2007, s. 160-164. ISBN 978-80-85734-67-6

³ *Štátna vedecká knižnica v Prešove 1952-2002*. Prešov : ŠVK, 2002. 40 s. ISBN 80-85734-45-1

⁴ Išlo o nehnuteľný majetok štátu v správe Daňového riaditeľstva SR v Banskej Bystrici, ktoré ho zhodnotilo ako prebytočný majetok. Zmluva o bezodplatnom prevode správy nehnuteľného majetku štátu v zmysle § 9 ods. 4 zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov bola odsúhlasená Ministerstvom financií SR 27.10.2004, pričom v čl. II, bod 3 sa uvádza: „Účelom využitia pozemku, ku ktorému nadobudne preberajúci právo správy, je výstavba novej účelovej budovy knižnice s depozitmi knižničných dokumentov.“

⁵ Navrhovaná verejná práca bola schválená a zaradená do RPPVP na r. 2006-2008 so začiatkom verejnej práce v r. 2007 vládnym uznesením č. 550 z 13. júla 2005 a opakovane do RPPVP na r. 2007-2009 vládnym uznesením č. 554 z 21. júna 2006.

⁶ Dokument je vystavený <http://www.culture.gov.sk/kontrakty/svk_po.pdf>

⁷ Tento postup je nevyhnutný v zmysle zákona NR SR č. 254/1998 Z. z. o verejných prácach a Vyhlášky MVVP SR č. 392/1998, ktorou sa vykonáva zákon o verejných prácach.

⁸ Bližšie MERJAVÝ, P.: Súťaž návrhov na Štátnu vedeckú knižnicu v Prešove. In: *Projekt : slovenská architektonická revue*, roč. 49, 2007, č. 1, s. 58. ISSN 1335-2180

⁹ Bližšie aj *Knižnica v Prešove ako architektonické tvarovanie vedomostí*, (2007) [online]. [cit. 2007-08-13]. Dostupné na internete: <<http://www.asb.sk/portal/2007/08/01/architektura/projekty/kniznica-v-presove-ako-architektonicke-tvarovanie-vedomosti.html>>

¹⁰ Pozri aj ŠLACHTA, Š.: Chytili sa ponúknutej šance : súťaž na Štátnu vedeckú knižnicu v Prešove. In: *Projekt : slovenská architektonická revue*, roč. 49, 2007, č. 1, s. 59. ISSN 1335-2180

¹¹ Napriek žiadosti o opätovné zaradenie verejnej práce do RPPVP na r. 2008-2010 nebola novostavba ŠVK do tohto programu zaradená.

¹² Pozri aj ŠIMKOVIČ, V.: Knižnice – druhý dych? In: *Projekt : slovenská architektonická revue*, roč. 49, 2007, č. 1, s. 68. ISSN 1335-2180

Turčianska knižnica v Martine rekonštruje a modernizuje

Mgr. Katarína Vandlíková, Turčianska knižnica v Martine

Návštevníci a používatelia Turčianskej knižnice v Martine sú nútení už tretí rok znášať obmedzenia, spôsobené s prestávkami prebiehajúcou a stále neukončenou rekonštrukciou budov knižnice. To, že im tento stav nevyhovuje, sa samozrejme odráža na zníženej návštevности a obmedzenom využívaní služieb knižnice. Ved' komu by bolo milé alebo sa páčilo, pri návšteve knižnice prekonávať prekážky v podobe kanálov, stavebného materiálu, študovať literatúru na stavenisku, či brať do rúk knihy znovu a znovu zapadané stavebným prachom?

A komu by bolo milé, už tretí rok s prestávkami znášať hluk zbijačiek, vrtačiek a podobných stavebných zariadení, neustále sa víriaci prach, dýchať výpary zo stavebných materiálov, do nekonečna čistiť a presúvať knižničný fond. Toto všetko sú však ochotní znášať pracovníci knižnice za predpokladu, že je pred nimi zmysluplný cieľ – pekne upravené a účelne zariadené priestory, v ktorých budú môcť poskytovať svojim používateľom a širokej verejnosti knižnično-informačné služby s využitím nových technológií. Aby všetky tieto prekážky za danej situácie a pracovných podmienok prekonali, musia mať v sebe vysokú dávku ničím nevyváženého entuziazmu pre svoju prácu.

Len myšlienka na zmysluplnosť práce a nevyhnutnosť napredovať, aj keď len malými krokmi a s veľkou záťažou, vedie kolektív knižnice k napĺňaniu predstavy o dobre fungujúcej a verejnosťou vyhľadávanej inštitúcii prostredníctvom prebiehajúcej rekonštrukcie a modernizácie pavilónov knižnice. Táto myšlienka našla svoj pragmatický rozmer v podobe konkrétneho technického projektu, ktorý bol spracovaný v roku 2004 a cieľom ktorého bolo vyriešenie viacerých problémov knižnice.

Turčianska knižnica v Martine na Divadelnej ulici využíva na zabezpečovanie svojej činnosti v zmysle platnej zriaďovacej listiny tri navzájom prepojené budovy – pavilóny, ktoré sú majetkom Žilinského samosprávneho kraja a do užívania boli odovzdávané v rokoch 1982, 1986 a 1995. Napriek tomu, že ide o účelovo postavené jednoposchodové budovy, ktoré z hľadiska využiteľnej plochy a veľkosti knižničného fondu spĺňajú základné požiadavky, neposkytovali už optimálne podmienky pre efektívne zabezpečovanie činnosti knižnice.

Základným problémom, ktorý bola knižnica nútená riešiť, bola vysoká energetická náročnosť budov, spôsobená predovšetkým použitými stavebnými materiálmi, panelovými stenami, oknami s netesniacimi kovovými ráhami, ako aj nevhodným technickým riešením osvetlenia a vetrania dvoch pavilónov prostredníctvom strešných neuzavretých svetlíkov, ktorými unikalo teplo. Preto projekt zahŕňoval výmenu okien, zateplenie plášťa budov, zabezpečenie osvetlenia na poschodí oknami, zrušenie svetlíkov. Ďalším problémom boli zatekajúce rovné strechy na dvoch starších pavilónoch a na treťom, najnovšom pavilóne technicky nevhodne riešená terasa, ktorá na časti budovy slúži ako strecha a v daždivom období cez ňu zateká do interiéru knižnice. Tento problém rieši projekt vybudovaním podkrovných priestorov so sedlovou strechou a zastrešením nevyužitej terasy. Vzhľadom na to, že zo zriaďovacej listiny i zo samotného poslania knižnice ako regionálnej knižnice verejného typu vyplýva povinnosť poskytovať služby bez rozdielu všetkým obyvateľom mesta a regiónu, v zmysle vyhlášky č. 192/1994 Z. z. o všeobecných technických požiadavkách na stavby uží-

vané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu, rieši sa v projekte debariérizácia všetkých priestorov knižnice, a sice prepojením všetkých troch pavilónov aj na poschodí a vybudovaním osobného výťahu i malého služobného výťahu. V záujme ochrany knižničného fondu a efektívnejšej organizácie práce súčasťou projektu je tiež vytvorenie jedného hlavného vchodu, ktorý je podmienkou pre zriadenie centrálného výpožičného pultu s inštaláciou zabezpečovacieho elektromagnetického systému ochrany dokumentov. V rámci rekonštrukcie a modernizácie knižnice sa vyriešia aj technické problémy, ako je napr. súčasným normám nevyhovujúca elektroinštalácia, knižnica získa novú počítačovú sieť, bude sa inovovať vykurovanie i zastarané hygienické zariadenia. Rozšírením priestorov o nadstavbu dvoch pavilónov knižnica nielenže získa lepšie podmienky na poskytovanie základných knižnično-informačných služieb, ale zlepšia sa podmienky aj pre ďalšie kultúrne aktivity komunitného zamerania. Výrazne sa zlepšia podmienky na trávenie voľného času pre všetky kategórie obyvateľstva. Ideálnym završením všetkých stavebných a technických úprav priestorov knižnice by malo byť vybudovanie letnej čítarne na priľahlom pozemku.

Technický projekt rekonštrukcie a modernizácie priestorov knižnice, spracovaný v r. 2004, sa stal základom aj pre projekt na získanie podpory zo štrukturálnych fondov Európskej únie v operačnom programe Základná infraštruktúra, podopatrenie 3.1.4 Budovanie a rozvoj kultúrnej infraštruktúry. Vzhľadom na obmedzené finančné zdroje bol náš projekt zaradený do zászobníka projektov.

Po vypracovaní projektovej dokumentácie získala knižnica v r. 2004 aj stavebné povolenie, ktoré bolo podmienkou na podanie projektu na získanie finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, platné do r. 2007. Vzhľadom na platné stavebné povolenie a čiastkový prísľub finančných prostriedkov zo strany zriaďovateľa, knižnica zrealizovala verejné obstarávanie na dodávateľa stavby a v druhej polovici r. 2005 začala s rekonštrukciou.

V zmysle projektu boli s plnou finančnou podporou zriaďovateľa – Žilinského samosprávneho kraja – od začiatku rekonštrukcie do prvej polovice r. 2007 vykonané vybranou dodávateľskou firmou nasledovné práce vo výške cca 12 mil. Sk: výmena okien, zateplenie plášťa budov, hrubá stavba nadstavby nad pavilónmi s rovnou strechou, prístavba so schodišom a výťahovou šachtou, čiastočne elektroinštalácie rozvody. V najbližšom období, pokiaľ na to budú stačiť finančné prostriedky, bude sa realizovať obnova ústredného kúrenia, budú ukončené elektroinštalácie práce, inštalácia sanitárnych zariadení, úprava stropov, obkladov, montáž výťahov i ďalšie stavebné práce. Celková suma stavby zrejme prekročí pôvodne plánovaných 23 mil. Sk, v súvislosti jednak s neočakávanými prácami navyiac, ktoré pri rekonštrukciách nie sú zvláštnosťou, ale predovšetkým s rastúcimi cenami.

To, že sa stavba realizuje postupne, zvyšuje nároky na dodávateľskú firmu, pracovníkov knižnice a samozrejme i na trpezlivosť používateľov. Za týmto problémom stoja, ako sa dá očakávať, finančné zdroje, ktoré v celej výške poskytuje zriaďovateľ, sústavne riešiaci dilemu, ktorý z množstva existujúcich problémov závislých od financií riešiť prednostne. Napriek tomu, že rekonštrukčné práce prebiehajú zdĺhavo, knižnica pociťuje zo strany zriaďovateľa podporu a snahu doviest' rekonštrukciu k zdarnému ukončeniu. Dúfa, že dobrý zámer sa podarí a všetka snaha ľudí zapojených do naplnenia spoločného zámeru bude korunovaná, aj keď neskôr, ale predsa úspechom a tým budú spokojní používatelia Turčianskej knižnice v Martine.

Horúce leto roku 2003 v Gemerskej knižnici v Rožňave

Mgr. Iveta Kyselová, Gemerská knižnica Pavla Dobšinského v Rožňave

Leto a skorá jeseň roku 2003 v Gemerskej knižnici Pavla Dobšinského v Rožňave boli veľmi horúce. Ani nie tak vysokými teplotami vzduchu, ako skôr vysokým pracovným nasadením všetkých knihovníkov, ich rodinných príslušníkov a priateľov knižnice. Aj keď mnohí používatelia knižničných služieb odchádzali od zavretých dverí knižničných budov sklamaní, ba i rozhorčení, nebolo to z dôvodu dovolenky knihovníkov. Dôvod bol veľmi jednoduchý – knižnica sa sťahovala do nových priestorov.

A tak sa knihovníci na niekoľko mesiacov zmenili z informačných pracovníkov na baličov, viazačov, upratovačov, prenášačov i maliarov. Dokončená bola rekonštrukcia budovy pre potreby knižnice, i keď nie celkom podľa knihovníckych predstáv. Ale čo už zmôže knihovník voči predstavám finančníkov a projektantov? Nie veľa, ale snažili sme sa.

Knižnica získala predmetnú budovu bezodplatným prevodom na jeseň roku 1999 od Okresného úradu v Rožňave a po zložitých rokovaniach sa začala v roku 2001 vlastná rekonštrukcia, ktorú financoval Krajský úrad v Košiciach. Po delimitácii zriaďovateľskej pôsobnosti na Košický samosprávny kraj v apríli 2002 dokončenie rekonštrukcie dofinancoval tento zriaďovateľ.

Búracie práce boli náročné, keďže budova predtým slúžila ako materská škola. našou predstavou bolo zväčšiť výpožičné priestory a poskytnúť používateľom maximálny komfort. Podarilo sa to ba čiastočne, pretože pôvodné priestory pôsobili limitujúco.

V budove sa spevňovali podlahy, vymenilo sa vodovodné a kanalizačné potrubie, nainštalované bolo nové elektrické vedenie, počítačová a telefónna sieť, nové tepelné rozvody a kúrenie. Z nevyužívanej povaly sa vytvorilo podkrovné pracovné prostredie pre administratívne a spoločenské aktivity. Budova dostala nové zastrešenie.

V suteréne sa po náročných stavebných prácach vytvorili priestory na depozit kníh a sklad. Najťažším orieškom, ale aj veľkým otáznikom zostávala inštalácia výťahu. Ukázalo sa, že finančné zdroje vyschli a nie všetci chápali, že knižnica musí byť bezbariérová. Výťah sa napriek všetkým ťažkostiam doslova o päť minút dvanásť podarilo nainštalovať a vyriešil sa aj bezbariérový vonkajší prístup. Pri rekonštrukcii boli na západnej a severnej strane budovy osadené plastové okná a vstupné dvere. Žiaľ, ostatné okná zostali pôvodné, nevymenené, čo je cítiť hlavne v zime. Fasáda budovy bola zateplená a farebne upravená. Konečne, po 52 rokoch, bola knižnica v Rožňave pod jednou strechou.

Trojpodlažná budova voňala novotou a vzbudzovala dojem veľmi veľkého priestoru. Ale len dovtedy, kým tento priestor nezaplňli regále a knihy. Možno si povieť: „Veď do knižnice to patrí, nie?“ Nuž áno, ale keď sme k tomu pridali ešte pracovné stoly, stolíky pre PC, veľa voľného miesta nezostalo.

Do nových priestorov sme z finančných dôvodov boli nútení prejsť s pôvodným zariadením. Ale keďže knihovníci sú veľmi vynaliezaví ľudia, povedali sme si: do nového treba zmenu. A tak sme aspoň centrálny výpožičný pult dali vyrobiť ako netypický – tvarom i zelenou farbou. Aj šatňové skrinky vítali návštevníkov v zelenom šate.

Regále pre krásnu literatúru na prízemí sme vyčistili a nafarbili, aby v novej budove pôsobili aspoň trochu dôstojne.

Prvé poschodie zaujali odborné publikácie, detská literatúra s divadielkom a umenie s hudbou, samozrejme sme nezabudli ani na počítače pre verejnosť a študovňu. Podkrovné priestory patria zamestnancom, archívu a spoločenskej miestnosti, ktorá je atypická nielen tvarom, strešnými oknami, ale aj vysokými teplotami. Tropická klíma podkrovia, hlavne počas leta, je skúškou výdrže organizmu odborných zamestnancov knižnice.

Nadšenie knihovníkov z nových priestorov postupne opadlo, a tak sme začali zvažovať, aké zmeny je potrebné opäť urobiť, aby sme nevyšli z rytmu... Postupne sme teda začali premiestňovať regály. Odhodlali sme sa na zmenu celého prízemía s krásnou literatúrou a odeli sme všetko do zeleného šatu. Stálo to za námahu, keď sme počuli pochvalu od návštevníkov, že takúto nezvyčajnú farbu ešte v knižnici nevideli. Napriek súčasným tendenciám kombinovať v interiéroch drevo a kov, my sme uprednostnili drevené regály. Pôsobia „teplým dojmom“ a celá knižnica, vrátane podkrovia, vyvoláva u návštevníka pohodový pocit domáceho prostredia.

Nezabudli sme ani na úpravu okolia budovy, ktorému sa nevenovala pozornosť. Upravili sme nádvorie, dokončili prístupový chodník, vysadili kvety a kríky. Veríme, že príjemným prostredím a svojou prácou prispievame k kvalifikovaniu informačných služieb širokej verejnosti.

Zo života nečlenských knižníc

Diachronický pohľad na Ústrednú knižnicu a ŠIS Vysokej školy múzických umení v Bratislave

PhDr. Elena Ružeková, Ústredná knižnica a ŠIS Vysokej školy múzických umení v Bratislave

Ústredná knižnica a Študijné a informačné stredisko Vysokej školy múzických umení (ďalej len knižnica) patrí k tým vysokoškolským knižniciam, ktoré boli založené v povojnovom období a tak prirodzene nesú na sebe pečať všetkých pozitív i negatív historického vývoja knižničnej sústavy.

Po zriadení Vysokej školy múzických umení (VŠMU) v roku 1949 sa začalo uvažovať o založení knižnice. V septembri 1950 sa zámer podaril a prvým vedúcim knižnice sa stal Ladislav Černecký. Pôsobil v knižnici viac ako štvrtstoročie a jeho erudovaný prístup k formovaniu jednotlivých funkcií knižnice znamenal predovšetkým budovanie kvalitnej štruktúry knižničných fondov pre jednotlivé odbory a špecializácie založených fakúlt – hudobnej a dramatickej. Už na tomto mieste treba zdôrazniť špecifické postavenie knižnice v kontexte akademických knižníc, viazané na prioritnú potrebu budovania kvalitných primárnych fondov, osobitne nôt, hudobnín, divadelných hier, gramoplatní, DVD atď., ktoré sú v oblasti pedagogicko-vedeckej prípravy študentov

základnými a často nosnými študijnými materiálmi. Cenný je prínos L. Černeckého v oblasti klasifikácie fondov knižnice vytvorením špecifického vecného triedenia hudobných dokumentov, ktoré sa v modifikovanej podobe používa dodnes.

Už v rokoch 1950-1951 sa podarilo získať do knižnice darom, prostredníctvom UNESCO, základné odborné diela hudobnej a dramatickej tvorby z USA, Veľkej Británie a Švajčiarska. Vzácná je zbierka kníh z pozostalosti Miloša Weingarta, v ktorej nechýbali ani originálne vydania zahraničných nakladateľstiev – Peters, Simrock, Breitkopf, Duran, Ricordi. Po troch rokoch existencie knižnice bol zriadený hudobný archív s 1500 gramoplatňami. Nahrávky slúžili ako učebné pomôcky demonštratívneho charakteru počas výučby. Nechýbali prehrávky noviniek, spojených s analýzou diel, hodnotením interpretácie a podobne.

V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch prešla knižnica obdobím miernej stagnácie, predovšetkým v spojení s nastupujúcou prestavbou knižnično-informačných procesov a služieb na báze automatizácie.

Deväťdesiate roky priniesli zásadné zmeny aj v ďalšom rozvoji VŠMU. V roku 1990 vznikla samostatná Filmová a televízna fakulta. VŠMU má v súčasnosti tri fakulty: Hudobnú a tanečnú, Divadelnú, Filmovú a televíziu. V kontexte progresívneho rozvoja VŠMU prijalo vtedajšie vedenie vysokej školy novú koncepciu výstavby knižnice na báze automatizácie knižnično-informačných procesov a činností, ktorej cieľom bolo postupne vybudovať moderné knižnično-informačné centrum pre všetky tri fakulty.

Projekt automatizácie začala knižnica realizovať v roku 1994. Nedostatok financií však obmedzil možnosti zakúpenia moderného softvéru. Kompromisným riešením bola kúpa licencie na databázový systém CDS/ISIS, ktorý však mal veľmi obmedzené funkcie a výstupy.

Až získanie grantu v roku 2004 nám umožnilo kúpiť moderný knižničný softvér so zabezpečením jeho upgradu. Systém DaWinci firmy SVOP zodpovedá požiadavkám na kompatibilitu a štandardizáciu v prepojení na knižničný systém SR. Základným stavebným prvkom systému je jeho architektonické členenie na moduly. Modul Katalogizácia komplexne zahŕňa proces akvizície a katalogizácie včítane nastavenia na evidenciu publikačnej činnosti. Z používateľského hľadiska sú dôležité moduly:

- Výpožičky – modul komplexne zabezpečuje automatizovanú evidenciu výpožičného procesu vrátane rezervácie a blokovania požadovaných dokumentov,
- OPAC (katalóg prístupný na internete) – modul je prepojený na služobný katalóg a výpožičky. Umožňuje diferencovaný prístup k informáciám, a to podľa kategórií používateľov. Komfortné vyhľadávanie záznamov pomocou prehliadača, fultextové vyhľadávanie, hľadanie podľa autorít, tematických hesiel, tlačových zostáv atď. Používateľom umožňuje prezeráť tiež databázy článkov z novín a odborných časopisov, ako aj databázu diplomových a habilitačných prác.

Aplikáciou modulu Automatizovanej evidencie výpožičného procesu sme už čiastočne urýchlili a skvalitnili systém základných služieb. V súčasnosti sú čiarovými kódmi označené všetky knižničné jednotky spracované počítačom vrátane diplomových a habilitačných prác.

Dobrá spolupráca a aktívny vzťah s absolventmi VŠMU, ale i umeleckou verejnosťou

v širšom ponímaní, umožňuje aj dnes zaraďovať profilové dary umeleckej literatúry a moderných nosičov informácií na kľúčové miesto doplňovania fondov knižnice. V súčasnosti obsahuje knižničný fond takmer 90 000 knižničných jednotiek.

VŠMU pripravuje odborníkov, ktorí pracujú tiež so špičkovou technikou v oblasti umenia. Z tohto aspektu sme pristupovali k využitiu ďalších grantových prostriedkov, získaných v rokoch 2005-2006. Zakúpili sme prepojenú účelovú zostavu technického vybavenia mediatéky, umožňujúcu viacaspektové využívanie informačných médií. Mediatéka sa postupne stáva integrujúcim pracoviskom, ktoré využívajú všetky fakulty VŠMU. Tento rozmer považujeme za veľmi dôležitý, pretože jednotlivé umelecké odbory a špecializácie sú úzko prepojené a študenti budú bežne študovať na sesterských fakultách. V oblasti hudobných nahrávok je dlhodobým programom záchrana vzácných nahrávok gramoplastní ich digitalizáciou.

Využitím internetovej siete, ktorá je v knižnici vybudovaná, budú sa môcť používatelia pripojiť na nadväznú službu, tak v infraštruktúre knižnice, ako aj v prepojení na vonkajšie prostredie internetovej siete. Nosným projektom bola tiež prestavba informatickej študovne. Moderná sieť výpočtovej techniky a prídavných zariadení umožňuje používateľom získavať a spracúvať na jednom mieste informácie z rôznych zdrojov. Grantové prostriedky sme využili tiež na vybavenie študovne požadovanou encyklopedickou a slovníkovou literatúrou.

Tak ako v iných knižniciach i u nás máme veľa otvorených cieľov a nemálo problémov. Vieme si poradiť s obsahovými úlohami, ktoré sú viazané na kvalifikáciu a odbornú prax. V knižnici pracuje kvalifikovaný tím s knihovníckym vzdelaním. menej optimistickí sme najmä pri riešení priestorových problémov knižnice. Jedno prízemie budovy starého rozhlasu rozhodne nestačí na požadované plnenie moderných knižnično-informačných funkcií. Chýbajú priestory na študovne, sklady i oddychové sektory. Výhodiskom do budúcnosti môže byť len perspektívne riešenie umiestnenia knižnice v účelových priestoroch.

Aj napriek problémom sa bude knižnica usilovať držať krok so zabezpečovaním funkcií a úloh akademických knižníc tak, ako sú stanovené v koncepcných zámeroch rozvoja knihovníctva na Slovensku a predovšetkým vo väzbách na potreby a požiadavky používateľov Ústrednej knižnice a ŠIS Vysokej školy múzických umení.

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC JUBILUJE

Kalendárium uplynulých 15 rokov (1992 – 2007)

1992

3. 9. V Univerzitnej knižnici v Bratislave sa stretli predstavitelia Slovenskej národnej knižnice Matice slovenskej, Slovenskej technickej knižnice a Univerzitnej knižnice, s cieľom založiť Slovenskú asociáciu knižníc. Štatutárni zástupcovia zúčastnených knižníc podpísali zakladateľskú zmluvu asociácie.
9. 10. Slovenská asociácia knižníc (SAK) bola zapísaná do registra záujmových združení právnických osôb na Okresnom úrade v Bratislave (pod číslom 100/92 OVVS).
3. 12. Konalo sa zakladajúce valné zhromaždenie SAK. K tomuto dňu sa za členov SAK prihlásilo 11 vedeckých knižníc, 2 vysokoškolské knižnice a 10 okresných knižníc. Na valnom zhromaždení sa prerokovali základné dokumenty: návrh stanov, zásady kontrolnej a revíznej činnosti, rokovací poriadok správnej rady. Za prvého predsedu SAK zvolili Jána Kuráka.

1993

1. – 2. štvrtrok

- Konalo sa riadne výročné valné zhromaždenie SAK.
- Sformovali sa a začali svoju činnosť orgány SAK – správna rada, kontrolná a revízna komisia, odborné skupiny (pre otázky dlhodobého rozvoja slovenských knižníc; pre propagáciu a edičnú činnosť; pre zahraničné styky; pre automatizáciu a technizáciu; pre bibliografiu a katalogizáciu; pre legislatívne otázky; pre ekonomické problémy knižníc). Odborné skupiny a ich názvy prechádzali v priebehu času niektorými zmenami.
- Začal sa vydávať Bulletin SAK. Hlavnou redaktorkou 1. čísla bola Kamila Fircáková, od 2. čísla Jozef Hajdušek. Prvé dva ročníky Bulletinu sa tlačili v Univerzitnej knižnici, následne prevzala jeho tlač Slovenská technická knižnica (Centrum vedecko-technických informácií SR). Bulletin vychádza od začiatku so štvrtročnou periodicitou; dokumentuje činnosť SAK a prináša ďalšie odborné príspevky o odborných problémoch a o činnosti knižníc.

3. štvrtrok

- Konalo sa valné zhromaždenie SAK (Nitra, 14. 7. 1993).

4. štvrtrok

- SAK sa zúčastnila na 1. ročníku medzinárodného knižného veľtrhu Bibliotéka (v Bratislave). Na veľtrhu sa potom zúčastňovala každoročne až do r. 2005.
- Bola spracovaná a vydaná trojjazyčná informačno-propagačná publikácia *Slovenská asociácia knižníc=Slovakische Assoziation der Bibliotheken=Slovak Library Association* (v 2. vydání vyšla r. 1994).

1994

- SAK začala nadväzovať zahraničné kontakty. Stala sa členom Európskeho združenia knižničných, informačných a dokumentačných asociácií (EBLIDA).
- SAK usporiadala konferenciu Slovenské knihovníctvo v čase spoločenských premien a do roku 2000 (14. 11. 1994).
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie (14. 11. 1994). Za predsedu SAK bol opätovne zvolený Ján Kurák.

1995

- V nadväznosti na predchádzajúce roky SAK aktívne spolupracovala na príprave a posudzovaní legislatívnych materiálov týkajúcich sa knihovníctva a knižníc (knižničný zákon, zákon o povinných výtlačkoch a i.)
- Nanovo sa profilovala sekcia akademických knižníc (predtým sekcia vysokoškolských knižníc).

1996

- V spolupráci so Spolkom slovenských knihovníkov a Slovenskou národnou knižnicou Matice slovenskej SAK pripravuje 1. slovenský knihovnícky kongres (konal sa v Nitre 14. – 16. 5. 1996).
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie SAK (8. 11. 1996). Za predsedníčku SAK bola zvolená Daniela Gondová.
- Začalo sa používať súčasné logo SAK.

1997

- Vyvrcholili aktivity SAK za vrátenie právnej subjektivity knižníc, zaradených v r. 1995 do tzv. regionálnych kultúrnych centier (RKC).
- SAK usporiadala konferenciu Slovenské knižnice '97 (Sielnica, 14. – 15. 10. 1997).
- Funkciu hlavného redaktora Bulletinu SAK po Jozefovi Hajduškoví prevzala Dana Petrášová (vykonávala ju od č. 1/1997 po č. 1/1998).

1998

- Úsilia SAK sa koncentrovali na oblasť legislatívy (prípravovaný knižničný zákon, uplatňovanie zákona o povinných výtlačkoch a i.), na prípravu analýzy slovenského knihovníctva – auditu knižníc, na prípravu a začlenenie pasáže o knižniciach a knihovníctve do programového vyhlásenia vlády, na vytvorenie samostatnej komisie pre knihovníctvo a dokumentáciu v rámci Štátneho fondu kultúry Pro Slovakia (komisia bola zriadená v marci 1999).
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie SAK. Predsedníčkou SAK na ďalšie obdobie sa stala Daniela Gondová.
- Funkciu hlavného redaktora Bulletinu SAK prevzal (od č. 2/1998) Ján Kurák. Hlavným redaktorom Bulletinu bol do konca r. 2006. Výkonnou redaktorkou bola Mária Mlynáriková.

1999

K hlavným aktivitám SAK v tomto roku patrila:

- Spoluúčasť na organizovaní krajských konferencií knižníc.
- Spoluúčasť na organizovaní 2. slovenského knižničného kongresu. Kongres s názvom *Knižnice pre 21. storočie* sa konal v Košiciach 22. – 24. 11. 1999.

2000

- SAK bola signatárom petície za osamostatnenie Slovenskej národnej knižnice.
- SAK vyhlásila a usporiadala 1. ročník *Týždňa slovenských knižníc*. Toto podujatie, ktoré má za cieľ priblížiť širokej verejnosti činnosť knižníc, sa odvtedy koná každoročne.
- Novelizovali sa stanovky SAK.
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie SAK. Za predsedníčku SAK bola zvolená Mária Kadnárová.

2001

- V nadväznosti na predchádzajúce roky SAK pokračovala v činnosti vo všetkých doterajších oblastiach.
- Zriadila sa webová stránka SAK, ktorá sa priebežne aktualizuje (adresa: <http://www.sakba.sk>).

2002

- Prostredníctvom viacerých odborných podujatí si SAK pripomenula 10. výročie svojho vzniku.
- Zapojila sa do programu verejných čítaní firmy Coca-Cola v rámci projektu *V čítaní je poznanie*.
- Bola zaradená ako príjemateľ 2 %-nej dane z príjmu podľa zákona č. 561/2001.

2003

- SAK sa stala pridruženým členom Americkej asociácie knižníc (American Library Association).
- Uzatvorila sa zmluva s Microsoft Select na zvýhodnený nákup softvérových produktov pre knižnice.
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie (26.11.2003). Za predsedníčku SAK bola zvolená Daniela Gondová.

2004

- Konal sa prvý seminár o projekte KIS3G.
- Po prvýkrát bola vyhlásená súťaž o cenu SAKAČIK (cena Slovenskej Asociácie knižníc za Aktívnu Činnosť knižnice). Súťaž prebieha každoročne. Cena pre víťaza (20 tis. Sk) je určená na nákup dokumentov do knižničného fondu.
- SAK sa po prvýkrát zúčastnila na organizovaní celoslovenskej súťaže *Čítajme s Osmijankom*.

2005

- Začal sa realizovať projekt 100 kníh pre 100 knižníc. (Úspešne sa ukončil r. 2007.)
- Konal sa celoslovenský seminár orientovaný na zmapovanie problémov verejných knižníc.

2006

- Prijal sa projekt s názvom Partnerstvo, alebo spojme svoje sily. Projekt je zameraný na podporu a pomoc pri organizovaní kultúrnych podujatí presahujúcich rámec jednej knižnice.
- SAK v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou organizovala celoslovenskú konferenciu Knižnice 2007 – 2013. Na konferencii, ktorá sa konala 7. 6. 2006 v Martine, sa posudzovali vládne materiály pre oblasť knihovníctva a knižníc a predstavili sa tézy k stratégii národného knižničného systému.
- Konalo sa volebné valné zhromaždenie SAK (24.10.2006). Za predsedníčku SAK bola opätovne zvolená Daniela Gondová.
- Koncom roka 2006 bolo v SAK združených 85 členských knižníc.

2007

- Konalo sa riadne valné zhromaždenie SAK (Martin, 20.3.2007).
- Uskutočnil sa rozsiahly dotazníkový prieskum, zameraný na informačnú gramotnosť používateľov akademických knižníc (IGPAK).
- Zmeny v redakcii Bulletinu SAK: funkciu hlavného redaktora prevzala Klára Kemerová; výkonnou redaktorkou sa stala Kamila Fircáková; nanovo sa kreovala redakčná rada.
- 15-ročné jubileum SAK sme odštartovali v 2. čísle Bulletinu SAK uverejnením článku o prvom predsedovi SAK Jánovi Kurákovi.
- Pri príležitosti výročia SAK a výročia Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice sa 12. septembra 2007 konal vo Zvolene medzinárodný seminár *Elektronické služby v znalostnej spoločnosti*.

INFORMÁCIE

O čom rokovala správna rada SAK

Správna rada sa stretla na svojom zasadaní, v súlade s plánom práce, 11. septembra 2007 v Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnici vo Zvolene. Zasadanie sa konalo v predvečer medzinárodného seminára *Elektronické služby v znalostnej spoločnosti*.

Prvým bodom rokovania bola tradičná kontrola plnenia uznesení z ostatného zasadania; pozornosť sa venovala najmä stavu príprav seminára *Elektronické služby v znalostnej spoločnosti*.

Správna rada sa už začala zaoberať prípravou návrhu plánu práce na rok 2008. Dohodla sa, že bude pokračovať program Partnerstvo, súťaž SAKAČIK, Týždeň slovenských knižníc (10. – 16. 3. 2008), semináre akademických knižníc, podpora účasti na konferencii INFORUM. Na najbližšie zasadanie pripraví vedúci odborných skupín a sekcií konkrétne návrhy jednotlivých podujatí.

Správna rada vzala na vedomie informáciu o názoroch a postojoch členských knižníc k opätovnému zavedeniu kultúrnych poukazov. Možno povedať, že názory a skúsenosti z využívania kultúrnych poukazov sú veľmi rozdielne; časť knižníc vyslovuje mimoriadnu spokojnosť a považuje ich za prínos, ďalšie sú absolútne proti ich opätovnému zavedeniu.

Stanovisko k Návrhu koncepcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry bolo ďalším bodom rokovania. Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov na základe podkladov z verejných knižníc pripravili a na Ministerstvo kultúry SR zaslali spoločné stanovisko. Vzhľadom na závažnosť témy uverejňujeme stanovisko v plnom znení.

-dr-

Návrh koncepcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

Pripomienky za Slovenskú asociáciu knižníc a Spolok slovenských knihovníkov

(Zaslané generálnej riaditeľke Sekcie menšinových a regionálnych kultúr Ministerstva kultúry SR Jane Kresákovej)

Posudzovaný materiál patrí medzi tie typy programových krokov, ktorých strategická nevyhnutnosť má všeobecný súhlas očakávania. Spoločenská dôležitosť koncepcie rozvoja kultúry ako sociálneho prvku núti Slovenskú asociáciu knižníc a Spolok slovenských knihovníkov zaujať konštruktívne stanovisko k celému doterajšiemu procesu rozvojových prvkov v oblasti kultúry, v integrite jej jednotlivých zložiek. Naše pripomienky sú prirodzene zamerané najmä na posúdenie úloh verejných knižníc, ktoré by sa mali rozvíjať v jednote so štruktúrou koncepcie.

1. Materiál prekvapuje svojou nepreviazanosťou s existujúcimi strategickými projekt-

mi jednotlivých kultúrnych aktivačných modulov; vznik koncepcie je vytrhnutý z konceptu už realizovaných a realizujúcich sa strategických programov v jednotlivých kultúrno-spoločenských odboroch (knížnice, múzeá, galérie), prijatých na úrovni vlády SR:

- mnohé z programov už prešli do ďalšej vývinovej etapy, vytvárajú logickú kontinuitu pre rozvoj celej vertikálnej štruktúry odbornej činnosti;
- návrh koncepcie ignoruje základnú spoločenskú úlohu verejných knižníc – zabezpečenie slobodného prístupu občanov k informáciám.

2. Skutočnosť, že autori materiálu neinformovali o spracovaní koncepcie širšiu kultúrno-profesionálnu komunitu už v etape prípravy a že sa o spracovaní materiálu dotknuté odborné kruhy dozvedeli neoficiálnou cestou, považujeme za nesprávne, neštandardné a za spoločensky neprezieravé. Taktiež považujeme za poľutovaniahodné, že kultúrno-profesionálna komunita nebola informovaná a ani prizvaná na neformálne stretnutia k návrhu na pôde Národného osvetového centra.

- Ak autori návrhu akceptujú text z Predkladacej správy „...vláda podporuje aktívny dialóg a spoluprácu s miestnou územnou a regionálnou samosprávou a ich organizáciami ...“, potom by sa dotknuté ďalšie inštitúcie – okrem osvetových zariadení – nemali o takomto materiáli dozvedieť neoficiálne a náhodne.
- Nevhodne sa vníma klasifikácia kultúrnych zariadení uplatnená (veríme, že neúmyselne) autormi v návrhu koncepcie, kde knižnice sú začlenené pod súhrnný pojem „iné osvetové zariadenia“ (Príloha č. 2, s. 5); definíciu knižnice upravuje zákon v § 3 ods. 1 zákona č. 183/2000 Z. z. „Knižnica je kultúrna, informačná a vzdelávacia ustanovizeň...“

3. Formálna a teoretická nejasnosť materiálu, sama osebe spochybňuje aj parametre, ktoré by mohli posúvať celý problém v posúdení a akceptácii kritérií New Public Managementu (NPM), ktorých využitie a použitie je z textu zjavné a aplikovateľne popísané; tento text však netvorí koncepciu rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, ale len jej výsek – reformu financovania kultúry:

- akceptáciou NPM by širšia odborná verejnosť nemala vážnejší problém pri rešpektovaní východiskovej bázy, ktorá musí legislatívne garantovať stabilitu financovania kultúry (modely sú známe už od druhej polovice 18. storočia);
- odporúčania pre oblasť financovania sú vágne (s. 17);
- pre verejné knižnice sú spracované návrhy štandardov, vrátane finančného zabezpečenia dopĺňovania knižničných fondov, ktoré sú pripravené na posúdenie a vydanie MK SR ako metodický pokyn pre zriaďovateľov knižníc.

4. Uvedené výhrady priamo anticipujú zásadné kritické hodnotenie predloženej koncepcie z hľadiska odborného posúdenia celej výstavby a proklamácie textu:

- konštatujeme, že text nespĺňa ciele, ktoré ako vlastné akcentuje;
- odborný prístup k problematike spochybňuje neuvádzanie a neakceptácia ani elementárnych legislatívnych noriem platných v profesionálnych štruktúrach kultúry;
- pokus o analýzu typu SWOT je pokusom na všeobecnej úrovni, nekonkrétnym, neodráža podmienky, v ktorých fungujú jednotlivé segmenty miestnej a regionálnej kultúry;
- materiál dokumentu má absolútnu absenciu aspoň konštatácie dejinných trendov, ich zavrnutia, pozdvihnutia alebo zničenia kultúry;

- opora v poznaní regionality kultúry nemá rigorózne parametre, zviecha sa v konštatovaniach bez cieľových a konštruktívnych dôkazov podopretých vyhodnoteným prieskumom alebo inými metódami získanými informáciami.

5. Zásadne spochybňujeme celý metodologický rámec koncepcie:

- svojou štruktúrou navodzuje dojem záverečnej správy širšieho výskumu – v tom prípade chýba základné oboznámenie sa s použitou metodikou, mierami, váhosťou a pod.

6. Návrh koncepcie nemožno v žiadnom prípade považovať za koncepčný materiál:

- je všeobecný a proklamatívny, odvolávajúci sa na dotazníkové prieskumy, ktorých výsledky sa v súčasnosti len spracovávajú;
- koncepcia nejaví známky toho, že proces prípravy tohto materiálu bol „široký participatívny s výskumnými a analytickými prvkami“, ako autori v úvode deklarujú;
- materiálu chýba komplexný rozbor súčasného stavu miestnej a regionálnej kultúry (ktoré organizácie ho tvoria, ich používateľské zázemie, spolupráca);
- úplne je negovaná funkcia kultúrnotvornej úlohy organizácií tretieho sektora.

7. Výrazný prvok pôsobiaci v návrhu koncepcie dichotomicky v protirečivosti dejinnej reality je snaha o posilnenie a politickú záštitu nad funkciami osvetly v súčasnom spoločenskom trende kultúry:

- podhodnotila sa činnosť štruktúrované pôsobiaciach aktivít v horizontálnej a vertikálnej profesionálnej sieti; je nesprávne, že za kultúrne inštitúcie sa neformálnych stretnutí zúčastňujú len predstavitelia regionálnych osvetových stredísk, čo je zrejme aj z celého navrhovaného materiálu (knižnice vo viacerých kapitolách nie sú vôbec spomenuté napriek tomu, že vo veľkej väčšine obcí na Slovensku sú jedinými činnými kultúrnymi inštitúciami);
- poňatím podstaty kultúry návrh akceptuje východiská z päťdesiatych rokov minulého storočia, kedy osvetársky prístup ku kultúre, najmä v regiónoch, našiel najmenší ideologický odpor, intenzita preferovania osvetárskeho prístupu k riadeniu kultúry má vlastný obraz v jednotlivých etapách spoločenského vývoja. Permanentný zápas osvetly a iných zložiek kultúry (opätovne zdôrazňujeme, že je čitateľný najmä na regionálnej úrovni) je v tomto období opäť intenzívnejší, preto sa do celého procesu tvorby koncepcie rozvoja vnáša podozrenie, že predstavitelia regionálnych osvetových stredísk sa samozvane včlenili do úlohy tvorcov koncepcie kultúry na Slovensku a tendenčne obchádzajú spoluprácu s kolegami z ostatných štruktúr formujúcich kultúru.

8. Silná improvizácia materiálu je zrejme

- z tabuliek č. 3 na s. 3 a č. 6 na s. 12, ktoré sú pre zdôvodnenie koncepcie zásadne, ale nie sú naplnené konkrétnymi údajmi;
- odporúčanie pre oblasť legislatívy (s. 17) hovorí o možnosti presunutia správy niektorých regionálnych inštitúcií (najmä niektorých regionálnych knižníc) smerom k mestám na báze dobrovoľnosti:
 - domnievame sa, že zriaďovateľom regionálnych knižníc má byť samosprávny kraj;
 - pojem „báza dobrovoľnosti“ by sa v koncepčnom materiáli nemal používať; ak

mal autor návrhu koncepcie nejakú predstavu, na základe akých kritérií by sa správa „niektorých“ regionálnych knižníc mala presunúť na mestá, mal ju v materiáli pomenovať;

- považujeme sa nekorektné, aby nad akýmkoľvek „presunom“ regionálnych knižníc „uvažovali“ osvetoví pracovníci bez participácie a názoru reprezentantov týchto knižníc a Slovenskej národnej knižnice;
- na s. 17 v časti o nepriamej finančnej podpore kultúry je uvedený úspešne fungujúci model v Nórsku:
 - model by mohol byť úspešne aplikovaný aj v slovenskom prostredí po zohľadnení tradícií a historicko-spoločenského kontextu;
 - v návrhu koncepcie je tento model opísaný len schematicky:
 - v koncepčnom materiáli by už mala byť konkretizovaná jeho funkcionalita na Slovensku, aspoň v rámcoch východísk návrhu koncepcie;
 - najmä nutnosť šírky obsahu legislatívnych a funkčných zmien v činnosti je otázná v zmene filozofie vnímania kultúry v spoločenských väzbách.
- V kapitole 5 (s. 18) by sa prijatím zákona o verejnoprospešných inštitúciách „proces komunálnej reformy pri spoločnom zabezpečovaní služieb a tovarov vrátane správy majetku...“ v súčasnom právnom prostredí mimoriadne skomplikoval, stal by sa neprehľadným, neefektívnym, problémy by nebolo možné riešiť operatívne; je zrejme, že autori celkom evidentne hľadajú plochu na využitie skúseností NPM, zdôrazňujeme, že osvedčený model najmä vo Veľkej Británii by sa mohol uviesť do praxe po výrazných obsahových zmenách celého kontextu prístupu ku kultúre ako takej.

9. Materiál opätovne objavuje a obhaja myšlienku vzniku kultúrnych centier, napriek negatívnym dopadom ich zriadenia len v nedávnom období.

- V histórii sa už niekoľký raz opakuje situácia, že keď je ohrozená existencia osvetových zariadení, začne sa uvažovať o zriaďovaní „kultúrnych a komunitných centier ako osvetových zariadení“ (Príloha 2, s. 4), v ktorých by pod osvetové zariadenia s najväčšou pravdepodobnosťou spadali aj knižnice;
- zo skúsenosti vieme, že i miestne kultúrne strediská v obciach sa v praxi neosvedčili a čoskoro zanikli, často sa stávalo, že knihovník miesto požičiavania kníh v knižnici bol nútený predávať lístky do kina, lepíť plagáty, či vykonávať ďalšie činnosti nesúvisiace s knižnično-informačnými službami;
- nie je pravdou, že „väčšie multifunkčné či menšie integrované a komunitné centrá môžu byť spolu s obecnými úradmi vstupnými bránami k internetu a digitálnemu obsahu...“; už v minulosti sa neosvedčil koncept, že prístup k internetu pre verejnosť by mali zabezpečovať školy; ukázalo sa, že podobná úvaha nemá zatiaľ legislatívnu a štrukturálnu oporu v prepojení školy s obcou; upozorňujeme, že takéto snahy majú svoju racionalitu, ale bez vytvorenia funkčných východísk sú opäť odsúdené na zánik;
- úlohu spoločenského rozšírenia internetizácie môžu zatiaľ jednoznačne v najväčšej miere plniť knižnice, ktoré majú zo všetkých kultúrnych inštitúcií v meste či obci najvyššiu návštevnosť a najväčší rozsah otváracích hodín pre verejnosť a zabezpečovanie prístupu k informáciám im vyplýva priamo zo zákona, okrem toho sú to inštitúcie s tradične otvoreným zázemím bez mimoriadnych občianskych obme-

dzení. Z kultúrnych inštitúcií knižnica ako jediná profesionálne musí sprostredkovať občanovi akúkoľvek informáciu s využitím všetkých dostupných prostriedkov; upozorňujeme na slovo „akúkoľvek“, je to dôsledok nepresvedčivých profesionálnych východísk tak, ako ich spochybňujeme v bodoch 2 a 3 pripomienok.

Pripomienky a stanoviská verejných knižníc spracovala pracovná skupina sekcie verejných knižníc a odborná skupina pre legislatívne otázky Slovenskej asociácie knižníc a Spolku slovenských knihovníkov.

Predkladajú:

PhDr. Daniela Gondová
predsedníčka SAK

Ing. Silvia Stasselová
predsedníčka SSK

Bratislava 4. 9. 2007

Kontaktné informácie:

PhDr. Daniela Gondová, e-mail gondova@rec.uniba.sk, tel. 59 24 44 47
Ing. Silvia Stasselová, e-mail stassel@svf.stuba.sk, tel. 59 27 44 94

Odborné podujatia

Digitálne referenčné služby – nová progresívna služba knižníc

(Odborný seminár v Slovenskej národnej knižnici)

Nové technológie, najmä internet a elektronická pošta ovplyvnili i podobu referenčných služieb. Pod ich vplyvom sa referenčné služby začali rozvíjať ako služby sprostredkujúce faktografické i bibliografické informácie cez internet. Z množstva synonymných pomenovaní týchto služieb (napr. elektronické referenčné služby, virtuálne referenčné služby, online referenčné služby a pod.) na Slovensku najfrekvencovanejšie je pomenovanie „digitálne referenčné služby“ a v ich rámci je to služba „Spýtajte sa knižnice“.

Slovenská národná knižnica pripravila k tejto tematike na deň 14. 6. 2007 odborný seminár, s cieľom

- poskytnúť knižniciam základné informácie o digitálnych referenčných službách a ich jednotlivých druhoch,
- poskytnúť detailnejšie informácie o službe Spýtajte sa knižnice, prípadne dať návod, ako v knižnici zriadiť túto službu,
- informovať o poskytovaní digitálnych referenčných služieb v slovenských i českých knižniciach.

Zameranie seminára zrejme oslovilo veľkú časť našej knihovníckej obce, pretože sa na ňom zúčastnilo až 124 účastníkov zo všetkých typov knižníc. Okrem zástupcov vedeckých, akademických i verejných knižníc, ktorí sa tradične zúčastňujú na podobných podujatiach organizovaných Slovenskou národnou knižnicou alebo inými knižnicami, prišli i zástupcovia mestských knižníc, lekárske knižníc, zamestnanci 5 knižníc múzeí, v zozname účastníkov sme však našli i kolegu z regionálnej knižnice v Karvinej, či zamestnancov z mimoknižničnej oblasti (Fellow Plus, Infobanka). Seminár

otvorila a viedla riaditeľka Odboru služieb Slovenskej národnej knižnice PhDr. Darina Janovská.

Na seminári odzneli tieto príspevky:

- Mgr. Tomáš David (ELET, Bratislava): Digitálne referenčné služby ako nová progresívna služba knižníc
- Gorazd Vodeb, M. A. (Národná a univerzitná knižnica Slovinska, Ľubľana): Služba Spýtaj sa knihovníka v Národnej a univerzitnej knižnici Slovinska v Ľubľane
- Josef Hrdlička (Národní knihovna ČR, Praha): Ptejte se knihovny – k vývoji a stavu služby
- Mgr. Martin Kvítek (Zemědělská a potravinářská knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Praha): Infopult – brána vědomostí otevřená (Zeptejte se na cokoli, Infopult vám odpoví)
- Mgr. Zuzana Halienová (Slovenská národná knižnica, Martin): Služba Spýtajte sa knižnice na Slovensku
- PhDr. Darina Janovská (Slovenská národná knižnica, Martin): Digitálne referenčné služby v Slovenskej národnej knižnici
- PhDr. Dagmar Kleinová (Univerzitná knižnica v Bratislave): Systém elektronickej komunikácie a elektronických referenčných služieb v Univerzitetnej knižnici v Bratislave
- Ing. Eva Matušovičová – Mgr. Daniela Džuganová (Univerzitná knižnica UPJŠ, Košice): Referenčné služby – vaše otázky, naše odpovede
- Mgr. Iveta Molnárová – Mgr. Alica Lengyelová (Centrum VTI, Bratislava): Elektronická referenčná služba „Čo chcem vedieť o Európskej únii“.

Tematicky možno príspevky rozdeliť do 3 častí. Úvodom do problematiky referenčných služieb bol príspevok Mgr. Tomáša Davida, absolventa Katedry knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a v súčasnosti zamestnanca spoločnosti ELET. V príspevku charakterizoval digitálne referenčné služby ako novú progresívnu službu knižníc, definoval terminológiu a typy týchto služieb, ich rozdelenie na asynchrónne (e-mail, webové formuláre), synchrónne (chat, videokonferencie) a špeciálne (FAQ, archívy, adresáre hypertextov) a charakterizoval najvýznamnejšie svetové projekty realizácie týchto služieb, ako Questionpoint a AskNow! Nakoniec sa kriticky zmienil o situácii v ich poskytovaní v slovenských knižniciach a predložil svoju víziu rozvoja týchto služieb na Slovensku.

Keďže v rámci digitálnych referenčných služieb je najviac zastúpená služba Spýtajte sa knižnice, seminár bol venovaný predovšetkým tejto službe. V druhej časti preto vystúpili kolegovia zo zahraničných knižníc, ktoré túto službu poskytujú. – Ambíciou Odboru služieb SNK je pozývať na svoje odborné podujatia nielen kolegov z knižníc v Českej republike, ale i zo vzdialenejších knižníc. Presne pred rokom, 14. 6. 2006, sme organizovali odborný seminár Medziknižničná výpožičná služba (MVS) dnes a zajtra, na ktorom sa zúčastnili i dve kolegyně z Národnej knižnice Litvy vo Vilniuse. V tomto trende sme chceli pokračovať. Po prezretí webových stránok jednotlivých národných knižníc sme zistili, že okrem Národnej knižnice ČR poskytuje podobnú službu len Národná a univerzitná knižnica Slovinska v Ľubľane. Preto sme boli veľmi radi, že naše pozvanie prijal Gorazd Vodeb, vedúci odboru referenčných služieb tejto

knížnice, ktorý nás podrobne oboznámil s touto službou i ďalšími digitálnymi referenčnými službami v Národnej a univerzitnej knižnici Slovinska.

Veľmi podnetné bolo i vystúpenie Josefa Hrdličku z Národnej knižnice ČR v Prahe, ktorý nám priblížil realizáciu tejto služby v knižniciach Českej republiky. Informoval o histórii služby, o vzniku jej loga, o jej administratívne, štatistike, typológii otázok a o ďalších zaujímavých faktoch súvisiacich s touto službou. Organizácia služby Spýtajte sa knižnice v systéme knižníc Českej republiky sa veľmi približuje tomu ideálu, ktorý nám vo svojom vystúpení prezentoval T. David.

Podobnú službu pod názvom Infopult poskytuje i Poľnohospodárska a potravinárska knižnica Ústavu poľnohospodárskych a potravinárskych informácií v Prahe. Túto veľmi úspešnú službu nám predstavil Mgr. Martin Kvítek. Jeho prezentácia vzbudila medzi účastníkmi zrejme najväčší ohlas, pretože záujem a počet otázok z pléna príjemne prekvapil i samotného M. Kvítka.

Tretím blokom boli príspevky zamerané na službu Spýtajte sa knižnice v slovenských knižniciach. Po zhodnotení situácie v poskytovaní tejto služby na Slovensku vedúcou Referátu referenčných služieb SNK Mgr. Zuzanou Halienovou, ktorá okrem iného predstavila i webové stránky knižníc poskytujúcich túto službu, ďalšie tri príspevky boli konkretizáciou tejto služby i ďalších foriem komunikácie s čitateľom v Slovenskej národnej knižnici v Martine, Univerzitnej knižnici v Bratislave a Univerzitnej knižnici UPJŠ v Košiciach. Posledný príspevok bol zameraný vyslovene na uplatnenie digitálnej referenčnej služby v oblasti informácií o Európskej únii.

Po seminári sme dostávali od účastníkov veľmi priaznivé hodnotenia, preto si myslíme, že sme splnili svoj cieľ, ktorý sme si dali pri organizovaní tohto podujatia: informovať o nových progresívnych službách, ktoré nachádzajú svoje miesto v čoraz väčšom počte knižníc a dať návod, ako tieto služby poskytovať. Prvou lastovičkou je Knižnica Józsefa Szinyeieho v Komárne, ktorá – odvolávajúc sa na účasť na seminári – chce zaviesť službu Spýtajte sa knižnice, pri čom nás požiadala o odbornú radu.

PhDr. Darina Janovská, Slovenská národná knižnica v Martine

Elektronické služby v znalostnej spoločnosti Medzinárodný odborný seminár

Dňa 12. septembra 2007 sa vo Zvolene konal medzinárodný odborný seminár s názvom Elektronické služby v znalostnej spoločnosti. Seminár organizovala Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene v spolupráci so Slovenskou asociáciou knižníc, finančne podporilo Ministerstvo kultúry SR. Odborný seminár sa konal v roku, v ktorom si Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pripomenula 55. výročie svojho založenia a Slovenská asociácia knižníc 15. výročie založenia. Rok 2007 je pre Technickú univerzitu vo Zvolene rokom dvoch významných výročí: 200 rokov lesníckeho vysokého školstva na Slovensku a 55 rokov lesníckeho a drevárskeho školstva vo Zvolene.

Seminár bol tematicky zameraný na poskytovanie a využívanie elektronických služieb v knižniciach so zreteľom na používateľa. Cieľom seminára bola výmena skúseností

knížično-informačných pracovníkov zo Slovenskej republiky a Českej republiky. Odborným garantom seminára bola PhDr. Daniela Gondová, predsedníčka Slovenskej asociácie knížníc.

Na seminári bolo prítomných 70 účastníkov, traja účastníci boli z Českej republiky. Medzi pozvanými hosťami boli aj bývalí riaditelia Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice Mgr. Ján Daniel, Ing. Ľubica Ludvíghová a Ing. Elena Žihlavníková. Seminár svojou účasťou v odpoľudňajších hodinách podporili aj predstavitelia Ministerstva školstva SR prof. Ing. František Schlosser, CSc., vedúci služobného úradu, prof. MUDr. Dušan Meško, PhD., Mgr. Ján Jasenák a Ing. Daniela Šipošová.

Odzneli príspevky zamerané na jubileá organizujúcich inštitúcií, na úlohy Asociácie knížníc vysokých škôl v Českej republike, informačné vzdelávanie na vysokých školách na Slovensku a v Českej republike, na nové trendy v poskytovaní elektronických služieb knížníc, lokálne archívy elektronických dokumentov, informačné zdroje z pohľadu používateľa, štandardy webových stránok, na informačnú podporu vedy a výskumu.

Otvorenie seminára

Účastníkov seminára a hostí zo Slovenskej republiky a Českej republiky slávnostne privítala moderátorka seminára Danica Jurašková zo Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene. Úvodné slovo predniesla prorektorka pre vedeckovýskumnú činnosť Technickej univerzity vo Zvolene doc. RNDr. Anna Danihelová, PhD. Vo svojom vystúpení vyzdvihla význam seminára, ako aj dôležitosť akademických knížníc ako inštitúcií podporujúcich pedagogickú a vedeckovýskumnú činnosť na univerzitách. Po otvorení seminára nasledovali prednášky účastníkov.

Prvý blok príspevkov

Pracovnú časť seminára otvorila Alena Poláčiková, riaditeľka Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene. Po privítaní hostí a ďalších prítomných poďakovala za pozdravné prejavy a predniesla príspevok s názvom 55 rokov Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene, v ktorom informovala o historickom vývoji, súčasných činnostiach, aktivitách a o perspektívach knižnice. Slovenská lesnícka a drevárska knižnica (SLDK) od svojho vzniku, od roku 1952 úzko spolupracovala s Vysokou školou lesníckou a drevárskou, neskôr Technickou univerzitou vo Zvolene, čím prispela k vzdelaniu niekoľkých generácií odborníkov nielen v oblasti lesníctva, drevárstva, ekológie a environmentalistiky, priebežne poskytovala a poskytuje aj podporu pre výchovu, vzdelávanie, vedu a výskum širokej verejnosti nielen zvolenského, ale aj banskobystrického regiónu, odborníkom rôznych vedných disciplín. SLDK v rámci svojej špecializácie na oblasť lesníctva a drevárstva s celoslovenskou pôsobnosťou je významnou knížično-informačnou ustanovizňou.

Slovenskú asociáciu knížníc (SAK) predstavila jej predsedníčka Daniela Gondová v príspevku Slovenská asociácia knížníc 1992 – 2007 (spoluautorka príspevku Ľudmila Čelková). Asociácia si v roku 2007 pripomína 15 rokov svojej činnosti. D. Gondová uviedla dôvody jej založenia, postupne charakterizovala jednotlivé roky činnosti. SAK bola založená na základe podnetu a dohovoru riaditeľov troch významných knížníc – Slovenskej národnej knižnice v Martine, Univerzitnej knižnice v Bratislave a Centra

vedecko-technických informácií SR, dňa 9. októbra 1992. Pri príprave príspevku autorky zosumarizovali činnosť Asociácie za uplynulé obdobie a zhodnotili jej prínos pre knižnice Slovenskej republiky. Zamerali sa na najdôležitejšie udalosti, podujatia a aktivity ako Týždeň slovenských knižníc, SAKAČIK, program Partnerstvo a pod.

Autorkou ďalšieho príspevku s názvom Koordinácie a spolupráce – úloha Asociácie knihovent vysokých škôl ČR bola Barbora Ramajzlová, predsedníčka tejto asociácie. Asociácia začala svoju činnosť v roku 2002. Prihlásila sa k programu, ktorým chce účinne podporovať výmenu názorov a skúseností medzi vysokými školami a ich knižnicami, formulovať spoločné stanoviská a presadzovať spoločné záujmy členov asociácie v oblasti knižnično-informačných činností, koordinovať činnosť členov asociácie s cieľom efektívneho využívania informačných fondov, zdrojov a služieb. B. Ramajzlová prezentovala, ako sa darí naplňovať program asociácie, čo a ako ovplyvňuje koordináciu a spoluprácu, najmä v oblasti zdieľania informačných zdrojov a služieb.

Po krátkej prestávke nasledoval **druhý blok**, v ktorom odzneli tieto príspevky:

Informačné vzdelávanie na vysokých školách na Slovensku prezentovala v rovnomennom príspevku Daniela Džuganová (Univerzitná knižnica Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach). D. Džuganová, vedúca sekcie akademických knižníc SAK, sa vo svojom príspevku zaoberala informačnou gramotnosťou študentov vysokých škôl. Stručne informovala o prieskume informačnej gramotnosti používateľov akademických knižníc, ktorý pod názvom IGPAK zorganizovala sekcia akademických knižníc SAK v roku 2007. Prieskum sa začal v Týždni slovenských knižníc formou tlačenej a elektronického dotazníka. Zúčastnilo sa na ňom 2 200 respondentov – študentov slovenských vysokých škôl a univerzít. Cieľom prieskumu bolo zistiť súčasný stav schopností a znalostí študentov v oblasti práce s informáciami a v oblasti využívania informačných zdrojov. Informačná spoločnosť kladie vysoké nároky na schopnosti človeka aktívne a efektívne pracovať s informáciami a informačnými zdrojmi. V prednáške bol vysvetlený pojem informačná gramotnosť, ktorá je jedným zo základných aspektov civilizačnej gramotnosti súčasného človeka, ako aj ďalšie pojmy a termíny: počítačová gramotnosť – tento termín sa postupne nahrádza termínom technologická gramotnosť (technology literacy, ICT literacy), ďalej digitálna gramotnosť, elektronická gramotnosť, e-gramotnosť (electracy), internetová gramotnosť (online literacy), mediálna gramotnosť, multimediálna gramotnosť (media/multimedia literacy), sekundárna gramotnosť, či dokonca post-gramotnosť (post-literacy). V prezentácii sa sumarizovali prvé výsledky rozsiahleho dotazníkového prieskumu. Výsledkom prieskumu IGPAK by mal byť model / návrh koncepcie informačného vzdelávania na vysokých školách na Slovensku.

Pilotní průzkum informační gramotnosti vysokoškolských studentů v České republice bol názvom a témou nasledujúceho príspevku. Pripravila ho autorka Ludmila Tichá (České vysoké učení technické v Praze), predsedníčka odbornej komisie pre informačné vzdelávanie a informačnú gramotnosť na vysokých školách pri Asociácii knižníc vysokých škôl v ČR. Pilotný prieskum odborná komisia pripravila a uskutočnila v rokoch 2004 a 2005 na vybraných univerzitách. Autorka predložila zámery a ciele prieskumu, východiská a teoretické nástroje a vysvetlila dôvody vlastnej cesty, bez použitia vzorov z iných prieskumov. Opísala prípravné práce a priebeh prieskumu, vo výsledkoch sumarizovala základné zistenia, vplyvy na úroveň informačnej gramot-

nosti študentov. V tabuľkách sa zverejňujú dosiahnuté percentné body, ktorými sa úroveň informačnej gramotnosti merala. V závere príspevku sa uvádzajú odporúčania a možnosti ďalšieho využitia výsledkov.

Nové trendy v poskytovaní elektronických služieb knižníc predstavil vo svojom príspevku Ladislav Svršek z Albertina icome Bratislava – Vedomosti a znalosti nemôžu bez ľudského faktora existovať. L. Svršek zdôraznil trend súčasnej doby – orientáciu na človeka, ktorá je pre znalostnú spoločnosť i pre nový fenomén Web 2.0 podstatná. Načrtol možnosti svojpomocného vytvárania vlastného obsahu (wiki, open source a pod.), ktoré stojí na otvorenosti, komunikácii a spolupráci. Práve do tejto oblasti smerujú služby a nástroje, ktoré môže svojim používateľom ponúknuť ich domovská inštitúcia.

Po obedňajšej prestávke pokračovali prednášky v **treťom bloku príspevkov**:

Prednášku Lokální archivy elektronických dokumentů – zkušenosti z praxe odpredentoval Milan Šorm (Mendelova zemědělská a lesnická univerzita – MZLU v Brně). Venoval sa problematike inštitucionálnych repozitárov. Každá inštitúcia by sa mala skôr či neskôr zaoberať problematikou dlhodobého uchovávanía elektronických dokumentov v lokálnych archívoch (inštitucionálnych repozitároch). Univerzity a univerzitné knižnice majú túto problematiku komplikovanú vznikom veľkého množstva dokumentov v podobe vysokoškolských kvalifikačných prác, publikácií vedeckovýskumných článkov a i. Príspevok sa zaoberá problematikou centrálného uchovávanía uvedených dokumentov, organizáciou archívov v prostredí centrálnych informačných systémov a dôraz kladie na prax dosiahnutú pri budovaní Univerzitného informačného systému MZLU v Brne v oblasti lokálneho archívu elektronických vysokoškolských kvalifikačných prác, archívu vedeckovýskumných výsledkov, archívu študentských prác priebežného hodnotenia a archívu ostatných dokumentov v prostredí Dokumentového serveru.

Dotknú sa nás ontológie? bol názov príspevku Nadeždy Andrejčíkovej (Cosmotron Slovakia). Tak ako koncom minulého storočia web a jeho služby prispeli k hromadnému rozšíreniu internetu, rovnako aj nárast používateľov internetu spolu s rozvojom informačných a komunikačných technológií vedú k neustálemu skvalitňovaniu webu a jeho služieb. Tim Berners Lee, ktorý je považovaný za spoluzakladateľa webu a ktorý je zároveň aj riaditeľom konzorcia W3C, prišiel s novou prevratnou myšlienkou – myšlienkou sémantického webu. Za základ sémantického webu sú považované ontológie. I keď pojem ontológia sa od nepamäti viaže k filozofii, svoje významné miesto má i v oblasti informatiky. Tu vychádza z konceptualizácie a je definovaná i ako formálna explicitná špecifikácia zdieľanej konceptualizácie. Služi teda predovšetkým na zdieľanie a viacnásobné využívanie informácií v prostredí webu. Knižovníci, ale aj pracovníci inštitúcií na zachovanie a sprístupnenie kultúrneho dedičstva, majú definované vlastné rámce pre tvorbu ontológií ako sú FRBR, FRAR, či CIDOC CRM, ktoré im umožňujú vzájomne zdieľať informácie, týkajúce sa kultúrneho dedičstva a prezentovať ich používateľom vo vzájomných súvislostiach.

Neoddeliteľnú a štandardnú súčasť každej akademickej, vedeckej a špeciálnej knižnice v súčasnosti tvoria vedecké informačné zdroje. Za týmto trendom nezaostávajú ani verejné a regionálne knižnice. Má však bežný používateľ dostatok informácií o kvalitných vedeckých informačných zdrojoch? Dokáže sa zorientovať v množstve a spleitosti elektronických informačných zdrojov? Uspokojovanie informačných potrieb používateľov kla-

die vysoké nároky aj na knihovníkov. Čo napomôže tomu, aby sa elektronické informačné zdroje stali základnou ponukou každej väčšej knižnice, aby boli dostatočne využívané, a informačné potreby používateľa aby boli uspokojované za pomoci kompetentného knihovníka? Ako presvedčiť používateľa o kvalite vedeckých informačných zdrojov v porovnaní s voľne prístupnými zdrojmi na internete? Na takéto a podobné otázky možno nájsť odpoveď v príspevku Zuzany Halienovej zo Slovenskej národnej knižnice Hodnota vedeckých informačných zdrojov z pohľadu používateľa.

Využívanie internetu v súčasnej informačnej dobe sa postupne stáva samozrejmosťou pre všetky skupiny obyvateľstva. Internet môže uľahčovať a obohacovať život aj zdravotne postihnutých osôb. Osobitnú skupinu však tvoria zrakovo postihnutí jedinci, ktorí majú obzvlášť sťažené podmienky pri získavaní informácií prostredníctvom tohto média. Problémom kvality webových sídiel a prístupnosti webu sa preto začiatkom deväťdesiatych rokov začala zaoberať odborná verejnosť. Postupne boli vypracované štandardy prístupnosti webu, ktoré boli aj legislatívne zakotvené. V roku 1999 World Wide Web Consortium vydalo metodickú príručku Smernice prístupnosti webu 1.0. Na Slovensku bol v apríli 2006 vydaný zákon č. 275 o informačných systémoch verejnej správy, ktorý upravuje práva a povinnosti povinných osôb v oblasti informačných systémov verejnej správy a činností, ktoré zabezpečujú ich prevádzku. Príspevok Norberta Végha zo Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči s názvom Štandardy webových stránok z pohľadu prístupnosti pojednáva o štandardoch pre tvorbu webových stránok ako na Slovensku, tak aj v zahraničí. Venuje sa podrobne štandardom prístupnosti webu, ktoré sú súčasťou uvedeného zákona. Existujú rôzne spôsoby a kritériá hodnotenia webových stránok. Autor sa detailnejšie venuje jednej z najpoužívanejších metódik hodnotenia – Blind Friendly Web, ktorá sa používa na Slovensku a v Čechách. Popisuje priority, podľa ktorých si každá knižnica môže sama ohodnotiť svoju stránku, či je prístupná podľa odporúčaní iniciatívy Blind Friendly Web.

Posledným príspevkom medzinárodného odborného seminára bola prednáška Danice Zendulkovej (Centrum vedecko-technických informácií SR) s názvom Informačná podpora vedy a výskumu CVTI SR. Úlohou Centra vedecko-technických informácií SR je z poverenia Ministerstva školstva SR informačné zabezpečenie koordinácie vedy a výskumu. Aktivity Centra pozostávajú zo správy internetového sídla veda-technika a Informačného systému výskumného a vývojového potenciálu. Príspevok bol venovaný súčasnému stavu a perspektívam uvedených aktivít.

Diskusia

V rámci diskusie vystúpil s prezentáciou rozvojového projektu IT 2007 Register EPCA – Centrálny register projektovej a publikačnej činnosti univerzít, finančne podporeného Ministerstvom školstva SR, prorektor pre informatizáciu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre Mgr. Ján Skalka, PhD. Hlavným cieľom projektu je vytvorenie centrálného registra na evidenciu publikačnej činnosti. Autor informoval o hlavných zámeroch navrhovaného projektu – automatizovať v čo najvyššej miere proces získavania údajov súvisiacich s publikačnou činnosťou. Predstavený projekt vyvolal diskusiu, v ktorej odzneli závažné pripomienky. Problematiku vytvorenia centrálného registra na evidenciu publikačnej činnosti bude potrebné v čo najkratšom čase prediskutovať na samostatnom fóre za účasti všetkých zainteresovaných subjektov.

Záver seminára

Po odznení všetkých prezentácií a diskusných príspevkov zhodnotila odborný seminár predsedníčka SAK PhDr. Daniela Gondová. Poďakovala všetkým zúčastneným, hosťom, autorom príspevkov, organizátorom a sponzorom za prípravu seminára ako aj jeho úspešný priebeh. Ocenila kvalitu príspevkov, nové myšlienky, podnetné nápady a inšpirácie, ktoré odzneli.

Z objektívnych príčin na seminári neodznali všetky pôvodne plánované príspevky, všetky sú však publikované v elektronickom zborníku. Zmienime sa krátko o tematickom zameraní nasledujúcich troch príspevkoch autorov, ktorí sa na seminári nezúčastnili:

Autori Alojz Androvič a Jaroslava Pírová (Univerzitná knižnica v Bratislave) vo svojom príspevku informujú o medzinárodnom projekte podporovanom EÚ, ktorý predstavuje nový typ knižničnej služby s názvom E-book on Demand (EoD) a do ktorého sa v roku 2006 zapojila aj Univerzitná knižnica v Bratislave. Príspevok e-Kniha na objednávku – technologický popis priebehu služby približuje technologické pozadie pracovného procesu spracovania objednávky novej služby EoD v prostredí Univerzitetnej knižnice. Podrobne popisuje spôsob spracovania objednávky z pohľadu zákazníka služby a operátora systému ODM.

Problematikou informačného prostredia, v ktorom sa knižnice v súčasnosti nachádzajú, sa zaoberá Alena Paulíková (Centrum vedecko-technických informácií SR). V príspevku Stretne sa v L2? predstavuje koncept knižnice druhej generácie (Library 2.0, L2), ktorý prináša nové výzvy do oblasti poskytovania elektronických služieb. Knižnica druhej generácie umožňuje používateľom nielen bezbariérovú dostupnosť k informáciám kedykoľvek a kdekoľvek, ale hlavne kladie dôraz na spoluprácu, spätnú väzbu a vzájomné zdieľanie sa. Používateľ knižnice sa tak dostáva z polohy prijímateľa služby do pozície jej aktívneho spoluprotvorcu. Centrum vedecko-technických informácií SR reaguje na tieto nové výzvy jednak zvyšovaním informačného komfortu svojich používateľov zavedením vzdialeného prístupu k licencovaným e-zdrojom a taktiež implementovaním technológií Webu 2.0 do svojich služieb.

Príspevok Systémy elektronické komunikácie dokumentů autorky Jindry Plankovej (Ústav informatiky Slezské univerzity v Opavě) prezentuje pohľad autorky na otázky služieb elektronického dodávania dokumentov, ktoré sú v súčasnosti veľmi aktuálne a ktoré významnou mierou menia štruktúru knihovnícko-informačnej profesie vo vzťahu k používateľovi.

Podrobné informácie o seminári, plné texty príspevkov v elektronickom zborníku, ako aj fotodokumentáciu z podujatia nájdete na stránke Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice pri Technickej univerzite vo Zvolene: <http://sldk.tuzvo.sk>

Ing. Alena Poláčiková, Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri TU vo Zvolene

Pýtame sa...

V poslednom čase došlo k viacerým zmenám na postoch riaditeľov knižníc. Tak v Knižnici Józsefa Szinyeioho v Komárne sa 25. marca 2006 ujala funkcie riaditeľky Mgr. Alžbeta Littvová, riaditeľkou Zemplínskej knižnice Gorazda Zvonického v Michalovciach je od 1. mája 2007 Mgr. Marianna Maruničová, riaditeľkou Zemplínskej knižnice v Trebišove Ing. Jana Vargová... Na nové riaditeľky, a spolu s nimi i na niektorých ďalších nových riaditeľov, sme sa obrátili s nasledujúcimi otázkami:

- Dovoľte, aby sme Vás privítali medzi knihovníkmi. Prosíme Vás, môžete sa krátko predstaviť?
- Keď ste prichádzali na svoje nové pôsobisko, do funkcie riaditeľky/riaditeľa, určite ste mali nejaké pracovné plány a predstavy. Darí sa Vám tieto zámery plniť?
- Aké priority ste si určili pri nástupe do funkcie riaditeľky/riaditeľa?
- Čo Vás v knižnici najviac prekvapilo?

Na naše otázky odpovedala riaditeľka Knižnice Józsefa Szinyeioho v Komárne Mgr. Alžbeta Littvová

Vážení kolegovia, vyzvali ste ma, aby som sa predstavila ako nová riaditeľka Knižnice Józsefa Szinyeioho v Komárne. Som absolventkou Strednej knihovníckej školy v Bratislave, kde som maturovala roku 1972. Po maturite som nastúpila do vtedajšej Okresnej knižnice v Komárne, na oddelenie pre deti a mládež. Po dvakrát (v r. 1980 a 1985) som absolvovala školenia v Doškoľovacom stredisku Matice slovenskej. Pripravovala som rôzne kolektívne podujatia pre deti, stredoškolskú mládež aj pre dospelých používateľov. Spomeniem napr. dlhoročný cyklus súťaže Číta celá trieda, neskôr sme zameranie tejto súťaže prehodnotili a detskí čitatelia súťažili o najaktívnejšieho čitateľa – Kráľa čitateľov. Po dohode so školami sme zavádzali vyučovacie hodiny v knižnici, hodiny informačnej výchovy, pripravovali sme súťaže dlhodobého charakteru, letné aktivity s knihou. Pre dospelých používateľov som organizovala autorské besedy, prednášky na aktuálne témy a prednáškové cykly. V rámci svojej náplne práce som sa podieľala aj na metodickej práci pre obecné knižnice. Po dlhé roky, od roku 1980 až do roku 2005, som viedla pobočku v centre mesta, kde sa nachádzala literatúra pre dospelých aj pre deti. (Hlavná budova knižnice sa nachádza na najväčšom sídlisku mesta.) Ďalškove som absolvovala štúdium odboru Andragogika (spočiatku Výchova a vzdelávanie dospelých) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, ktoré som ukončila r. 1992.

Knižnica Józsefa Szinyeioho v Komárne (od r. 2005), predtým Podunajská knižnica (od r. 1996), je tá istá Okresná knižnica v Komárne, do ktorej som ako absolventka Strednej knihovníckej školy r. 1972 nastúpila. Naším zriaďovateľom je Nitriansky samosprávny kraj (NSK). S poľutovaním musím konštatovať, že knižnica sa v januári 2006 ocitla vo finančnej, a dalo by sa povedať aj v existenčnej a aj profesionálnej kríze. Konkrétne sa o nej zmieňuje Správa o výsledku následnej finančnej kontroly zo dňa 5. júna 2006, vypracovaná Útvorom hlavného kontrolóra NSK.

Keď som sa 25. marca 2006 stala riaditeľkou, neprišla som na nové pracovisko, len som zmenila pracovnú pozíciu. V prvom rade bolo treba skonsolidovať pomery na

pracovisku, najmä na ekonomickom úseku: po odchode ekonómky do dôchodku v decembri 2005 totiž knižnica tri mesiace fungovala bez ekonóma.

Knižnica prakticky nemala elektronicky spracovaný knižničný fond: z celkového počtu približne 160 tis. knižničných jednotiek (kn. j.) bolo iba 16 tis. kn. j. spracovaných v systéme SMARTLIB. Vlastnila 8 funkčných PC, z toho 4 najnovšie boli z roku 2002. Pracovníci až na malé výnimky neovládali základy práce s počítačom. Začiatkom júna 2006 sa v rámci svojho voľného času zúčastnili školenia základov práce s PC na Základnej škole Komenského, ktorá nám vyšla v ústrety svojimi lektormi a bezplatnou výučbou. V mesiacoch máj až september sa uskutočnila revízia knižničného fondu, ktorá sa naposledy konala r. 1994. Vyradilo sa značné množstvo literatúry fyzicky i morálne zastaranej, poškodenej, duplicitnej a multiplicitnej, ktorú sme následne v zimných mesiacoch predávali na burze.

Nakoľko nemáme elektronicky spracovaný knižničný fond, pristupujeme v tomto roku k jeho spracovaniu v systéme Virtua. V súčasnosti prebieha implementácia tohto systému, pripravená je na podpis zmluva medzi Slovenskou národnou knižnicou v Martine, Nitrianskym samosprávnym krajom a našou knižnicou. Knižnica spracováva články v systéme Virtua od januára 2007. V septembri má zastupiteľstvo NSK schváliť nákup potrebného počtu počítačov. Inštalácia prvých klientov systému Virtua sa uskutočnila v júli t. r. Pracovníci sa do konca júla zúčastnili školenia MARC 21 + vecné spracovanie a zvyšné školenia absolvujú do 30. novembra t. r.

Dlhodobým cieľom Knižnice Józsefa Szinyeioho je skvalitnenie a rozšírenie knižnično-informačných a bibliografických služieb, zvýšenie úrovne kultúrno-vzdelávacích podujatí pre všetky kategórie používateľov. V tejto oblasti je dôležitá najmä práca s detským používateľom a vypestovanie čitateľských návykov, čo je nemysliteľné bez spolupráce so školami.

Od septembra začne opäť pracovať hudobné oddelenie a zároveň by sa mala skvalitniť práca so zrakovo a inak postihnutými občanmi klubovou formou. Podujatia je nutné aj financovať. Z bežných výdavkov musíme v prvom rade financovať prevádzku knižnice, preto sme založili v auguste minulého roka občianske združenie Pro libri. Z financií získaných z grantov na nadáciu sme uskutočnili podujatia i nákup kníh. Vzhľadom na to, že žijeme na jazykovo zmiešanom území, nakupujeme knihy v dvoch jazykových mutáciách. Budeme sa snažiť získavať financie na nákup kníh z grantov v Maďarskej republike. O našich podujatiach sa dozviete viac na našej webovej stránke www.kjszkom.sk. Túto webovú stránku plánujeme rozšíriť a skvalitniť ešte v tomto roku. Od augusta máme tiež novú e-mailovú adresu, nakoľko prechádzame na rýchlejší internet prostredníctvom T-Com. Rýchlejší internet zavádzame aj kvôli verejnému internetu, ktorý slúži verejnosti v počte 8 tenkých klientov.

Knižnica rozšíri v septembri t. r. svoje služby v zrekonštruovanej budove bývalého tzv. Ghyczyho paláca na pešej zóne v centre mesta, na Palatínovej ulici, kde sme presťahovali v januári t. r. knižničný fond v počte približne 70 tis. kn. j. z dvoch veľkých pobočiek. (Jedna pobočka bola zatvorená v máji 2005 a druhá v júni 2006, keď sa začala revízia knižničného fondu, ktorý bol už pripravený na sťahovanie do nových priestorov.) V novej budove bol naposledy internát, jej rekonštrukcia bola financovaná z európskych štrukturálnych fondov, 5 % financoval Nitriansky samosprávny kraj. Bola to jedna z najväčších investícií NSK v predchádzajúcom volebnom období.

V budove sídli i Múzeum maďarskej kultúry a Podunajska. V týchto priestoroch sa budú poskytovať služby dospelým aj detským čitateľom, na prízemí sa nachádza čítareň, študovňa, multimediálna miestnosť, oddelenie pre dospelých. Na dvoch horných podlažiach je oddelenie pre deti a rozprávková miestnosť pre najmladších čitateľov. V uzavretom dvore bude čitateľom slúžiť letná čítareň. Knižnica bude pôsobiť ako pobočka hlavnej budovy, ktorá je kapacitne väčšia a nachádza sa v nej približne 60 % knižničného fondu. Používanie internetu pre používateľov knižnice bude v týchto priestoroch spoplatnené.

Napriek tomu, že pre verejnosť bude pobočka otvorená až v septembri, v jej priestoroch a v záhrade sme už uskutočnili dve podujatia, jeden folkový koncert so sláčikovým kvartetom 16. júna a pre najmladších a najlepších detských čitateľov koncom školského roka predstavenie divadielka Žihadlo v rozprávkovej miestnosti. Nakoľko v hlavnej budove máme otváraciu dobu v týždni od 8 do 18 hod. a v sobotu od 8 do 12 hod., z kapacitných dôvodov bude pobočka otvorená v pracovných dňoch od 9 do 17 hod.

I keď bola hlavná budova knižnice odovzdaná roku 1988 do prevádzky ako novostavba, je potrebné ju zrekonštruovať, má narušenú statiku a z plochej strechy zateká aj pri miernom daždi. V lete máme horúco a v zime napriek horúcim radiátorom mrzujeme, máme vysoké náklady na energie. Na NSK máme podanú žiadosť na investície v hodnote 17 mil. Sk na revitalizáciu budovy – opravu narušenej statiky, novú strechu, zateplenie, výmenu okien, vnútorného zariadenia, výstavbu vlastnej kotolne atď. Máme oprávnené obavy, že pri tuhšej zime ako bola predošlá budeme musieť pre havarijný stav horné poschodie uzavrieť.

Silnou, ale zároveň i slabou stránkou z hľadiska perspektívy je personálne zloženie knižnice. S výnimkou troch pracovníkov všetci pracovníci knižnice majú knihovnícke vzdelanie, ale vekový priemer je 48 rokov. Perspektívne budeme riešiť omladzovanie zamestnancov knižnice, ale nie je ľahké nájsť v okolí záujemcov o prácu v knižnici s knihovníckym vzdelaním. Preto vítame, že v školskom roku 2007/8 sa otvára nadstavbové diaľkové štúdium na Škole knihovníckych a informačných štúdií v Bratislave, kde sa prihlásil náš mladý kolega bez knihovníckeho vzdelania.

Najviac práce nás ale čaká pri elektronizácii knižničného fondu, ktorú plánujeme uskutočniť v priebehu jedného roka. U nás je to aj v tomto prípade trochu zložitejšie ako v iných knižniciach na Slovensku, nakoľko 65 % knižničného fondu je v maďarskom jazyku a z toho 90 % vyšlo v Maďarskej republike. Napriek tomu sme odhodlaní a veľmi chceme dohnať ostatné knižnice na Slovensku.

Poteší nás každá návšteva kolegov knihovníkov, tiež konzultácie o problémoch, ktoré majú (aj) iné knižnice na Slovensku a ich riešenie. Tešíme sa na stretnutia a srdečne pozývame kolegov do Knižnice Józsefa Szinyeieho v Komárne.

Zaujalo nás...

Znova o niektorých aspektoch rozvoja vedomostnej spoločnosti u nás

Koncom mája t. r. poskytol **podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič** týždenníku Slovo (č. 21/2007) rozhovor o niektorých otázkach súčasného rozvoja vedomostnej spoločnosti u nás. V obsiahlej stati upozornil na viacero veľmi dôležitých a aktuálnych

problémov, úloh, predsavzatí i ťažkostí. Možno len odporúčať, aby sa s obsahom rozhovoru oboznámili aj čitatelia nášho bulletinu. Na tomto mieste chcem upozorniť na tri čiastkové otázky a odpovede z rozhovoru:

Otázka red.: „...zo skúseností sa dá povedať, že väčšina ministerstiev nepovažuje budovanie vedomostnej spoločnosti za prioritu a ani na to nie sú pripravené...“

Odpoveď: „Pokiaľ ide o alokáciu pomoci Európskej únie pre Slovensko v začínajúcom sa programovacom období, budeme mať k dispozícii približne 11 miliardový balík v eurách. Budovanie vedomostnej spoločnosti je tzv. horizontálna priorita, to znamená, že sa ako priorita musí objaviť vo všetkých operačných programoch, ktoré budú riadiť jednotlivé ministerstvá. Takže podporu vedomostnej spoločnosti nájdete aj v regionálnom operačnom programe, kde je regionálne školstvo a budovanie infraštruktúry preň a ďalšie projekty sú aj na ministerstve práce a sociálnych vecí...“

Otázka red.: „...kedy budú operačné programy definitívne schválené, aby sme mohli z nich očakávať prvé schválené granty?“

Odpoveď: „...prvý operačný program, ktorý išiel do Bruselu, bol program Informačná spoločnosť... V tejto chvíli už máme aj pripomienky z Bruselu a pripravujeme finálnu verziu na podpis... v lete by sme mohli pripraviť následné dokumenty, ...analýzy, na základe ktorých budeme schopní vyhlásiť veľmi kvalitne pripravené výzvy. No a tie by mali byť zverejnené najneskôr koncom roka... Problém nám robili len výdavky na e-government, ...ale už sme sa dohodli na riešení. Okrem toho budeme dávať obrovské peniaze na digitalizáciu archívov v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou a Univerzitnou knižnicou v Bratislave. A po tretie, budeme podporovať budovanie širokopásmového internetu tam, kde ho firmy budovať nechcú. Tiež by som chcel, aby sme nejakým spôsobom rozšírili akademickú informačnú sieť SANET tak, aby z nej mohlo profitovať aj regionálne školstvo.“

Otázka red.: „Z hľadiska budovania vedomostnej spoločnosti bolo nedomyšleným a úplne kontraproduktívnym krokom predošlej vlády zvýšenie dane z pridanej hodnoty na knihy. Plánujete v tomto smere nejakú zmenu?“

Odpoveď: „Jednoznačne máme záujem, aby sa daň z pridanej hodnoty na knihy znížila. Považujem to za významný nástroj na podporu vzdelávania, najmä neformálneho, čo sa týka informácií, vedomostí, rozľahu ľudí. Veď je to hrozné, ako nám prieskumy ukazujú prudký pokles čítania kníh už v detskom veku a pozrite sa do obchodov, koľko dnes knihy pre deti stoja... Dúfam však, že spolu s predsedom vlády sa nám podarí presadiť aj zníženie dane z pridanej hodnoty na knihy.“

Moje poznámky na okraj

V tejto súvislosti ma zaujal a odporúčam prečítať si aj článok z pera ekonomického novinára Kamila Márovského pod nadpisom Vedomostná spoločnosť: ideologické znásilňovanie pre politické ciele (Slovo, č. 25/2007). Autor už v úvodnej časti zdôrazňuje, že pri pojmach „znalostná či vedomostná spoločnosť“ ide o spoločnosť, v ktorej sú hybnou silou (nielen ekonomiky) znalosti či vedomosti ľudí, preto sú považované za najcennejší kapitál a prístup k nim po celý život za jedno zo základných práv. Takáto spoločnosť vedomosti či znalosti nielen „spotrebúva“, ale systematicky ich aj generuje. Súčasne konštatuje, že „vedomostná spoločnosť“ je na Slovensku viac

vzdialenou víziou než skutočným politickým programom a už vôbec nemá nič spoločné s našou dnešnou realitou. Väčšina ľudí tomuto pojmu dokonca ani nerozumie, nevie, čo presne si pod ním má predstaviť. Mnohých politikov (na všetkých úrovniach), ale i manažérov súkromných firiem práve preto ani nezaujímá. Dnes to ešte nie je také očividné, ale Slovensko, „vdaka“ tomu očakáva druhotriedna budúcnosť.“

Na tomto mieste by som rád pripomenul napríklad aj pádnu argumentáciu v staršom článku doktoranda v Ústave politických vied SAV Ľuboša Blahu Mýtus o modernej vzdelanostnej ekonomike (Pravda, 16. júna 2006). Autor dôrazne kritizuje vzťah vtedajšej vlády ku školstvu, knihe, k podpore vzdelávania a neúmerne vysokú 19% -nú daň z pridanej hodnoty, vysokú aj v porovnaní s inými európskymi krajinami.

Aj v týchto súvislostiach začiatkom júna t. r. v Slovenskom rozhlase premiér Róbert Fico potvrdil, že podporuje myšlienky znížiť DPH na učebnice a internet. Vzápätí, už na druhý deň tento zámer v televízii ostro odmietol expodpredseda vlády Ivan Mikloš: také opatrenie vraj naruší zásadu rovnej dane, pričom na zlacnení kníh sa to neprejaví, menej nebudú platiť za knihy len chudobní, ale o to menej utratia aj bohatí, lebo kupujú knížiek viac. Na pomoc mu súčasne pribehli – rovnako zosmiešňujúcim spôsobom – aj niektorí novinári.

Myslím si, že práve novinári by mohli urobiť veľa pre to, aby sa spomínané opatrenie po jeho prijatí neminulo účinku. Ich „kontrolná“ činnosť môže výrazne prispieť k tomu, aby sa dobré zábery na trase autori – vydavateľstvá – kníhkupectvá nezneužívali.

Urobte si, vážení čitatelia, vlastný názor na spomínanú snahu a návrh Róberta Fica a Dušana Čaploviča. Sám si v duchu želim, aby sa tentoraz už naozaj prešlo od slov k činu, lebo nespĺnených ľúbivých hesiel o podpore vzdelanostnej či informačnej spoločnosti bolo v minulosti už naozaj dosť.

JK

JUBILANTI

„Nové plány a úlohy nás poháňajú dopredu“

(Pri životnom jubileu Márie Balkóciovej)

V týchto dňoch oslávi svoje životné jubileum známa osobnosť slovenského verejného knihovníctva Mgr. Mária Balkóciová.

Mária Balkóciová sa narodila v Ružomberku, kde aj vyrastala. Po skončení základnej školy začala študovať na Strednej priemyselnej škole keramickej v Bechyni pri Táboře (v Českej republike), avšak z rodinných dôvodov toto štúdium neukončila a pokračovala na strednej všeobecnovzdelávacej škole v Bratislave. V roku 1971 promovala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského ako absolventka odboru knihovníctvo – polonistika. Ako sama hovorí, svoje „presmerovanie“ ku knihovníctvu nikdy neofutovala a tomuto povolaniu „upísala“ celý svoj profesionálny život.

Profesionálnu kariéru začala Mária Balkóciová na oddelení spracovania fondov v Okresnej knižnici v Žiline, rok pracovala ako metodička v Okresnej knižnici v Galante a po návrate do Žiliny začala pracovať ako vedúca metodického oddelenia. V rokoch 1985 – 1989 vykonávala na Okresnom národnom výbore – v odbore kultúry funkciu inšpektorky pre knižnice. V roku 1989 sa opäť vrátila do Okresnej knižnice v Žiline, kde až do roku 2003 zastávala post riaditeľky (knižnica sa v tomto období premenovala na Krajskú štátnu knižnicu v Žiline a v roku 2002 na Žilinskú knižnicu).

Počas tohto obdobia sa tvrdošijne usilovala o to, aby knižnica v Žiline mala svoju vlastnú budovu, do ktorej by boli presťahované všetky pobočky, umiestnené na celom území mesta, ktorých prevádzkovanie bolo pre knižnicu finančne náročné a neefektívne a pre čitateľov nepohodlné. Keď sa vtedajšie vedenie knižnice dozvedelo o existencii neužívanej novostavby v širšom centre mesta, začalo sa dvojročné obdobie ťažkého „boja“ o získanie tejto budovy pre knižnicu. Bol to boj so zákonmi, peniazmi, s časom i so záujmami oveľa silnejších súperov. Ale riaditeľka knižnice sa nevzdávala a my, kolegovia, sme oceňovali jej snahu, odhodlanie, zanietenosť, neústupčivosť..., až nakoniec v roku 1994 predovšetkým jej zásluhou Žilinská knižnica získala vlastnú budovu. V novej budove však krátko po nasťahovaní napriek viacerým oprávam začala tiecť strecha. A tak sa začal nový boj o presvedčenie kompetentných, aby sa zatekanie strechy vyriešilo nadstavbou nového podlažia, čo sa Márii Balkóciovej opäť podarilo. Rovnako sa jej podarilo realizovať debariérizáciu celého objektu, čím sa Žilinská knižnica stala prvou debariérizovanou kultúrnou inštitúciou v meste. Nasledovalo obdobie automatizácie knižnično-informačných služieb, sprístupnené boli prvé internetové stanice.

Od mája roku 2003 Mária Balkóciová pracovala na pozícii projektového manažéra a krajského metodika. V súčasnosti, v zmysle organizačnej štruktúry Žilinskej knižnice, vykonáva funkciu krajského a obecného metodika, no jej aktivity pozíciu metodika

d'aleko presahujú. Spomeniem napr. len jej aktívnu účasť v medzinárodnej spolupráci Žilinskej knižnice s partnerskými knižnicami v Bielsku-Białej v Poľsku a vo Frýdku-Místku v Českej republike, výsledkom ktorej je organizovanie súťaží, festivalov, konferencií. Spolupracuje pri tvorbe koncepčných a hodnotiacich materiálov nielen Žilinskej knižnice, ale aj ostatných regionálnych knižníc v kraji. Vyvíja aktivity aj na celoslovenskej úrovni. Je členkou Spolku slovenských knihovníkov, niekoľko rokov pracovala v správnej rade Slovenskej asociácie knižníc, zúčastňovala sa na organizačnej príprave celoslovenského seminára o vývoji regionálnych knižníc v období rokov 1997 – 2004, je vedúcou odbornej skupiny pre tvorbu štandardov verejných knižníc Odboru pre knižničný systém Ministerstva kultúry SR.

Slovenskí knihovníci poznajú Máriu Balkóciiovú nielen ako vášnivú diskutérku na rôznych odborných knihovníckych podujatiach, ktorej problematika knihovníctva skutočne leží na srdci, ale aj ako plodnú autorku nespočetného množstva článkov publikovaných v odborných knihovníckych periodikách. Okrem iného je aj spoluautorkou Príručky pre neprofesionálneho knihovníka, ktorá už pomohla nejednému knihovníkovi, a to nielen na neprofesionálnej úrovni.

Máriu Balkóciiovú si my, jej kolegovia, vážime pre jej ľudský prístup, zmysel pre spravodlivosť, ochotu vždy pomôcť a odovzdať svoje skúsenosti. Poznáme ju ako človeka, ktorý miluje svoju prácu a vykonáva ju s chuťou a nadšením. Možno len súhlasiť s jej výrokom, že nové plány a úlohy nás poháňajú dopredu. Je to človek s vysokou úrovňou odborných vedomostí, precízny, objektívne hodnotiaci, neúnavný, s analytickým myslením, s prehľadom, schopný neustále absorbovať nové informácie a poznatky.

Mgr. Katarína Šušoliaková, Žilinská knižnica

Životné jubileum PhDr. Dariny Horákovéj

Práve v roku 2007, keď si Knižnica Ružinov v Bratislave pripomína 35. výročie svojho vzniku, si spoločne s našou knižnicou pripomíname aj okrúhle životné jubileum našej pani riaditeľky PhDr. Dariny Horákovéj.

Ako kolegyňu som ju spoznal v roku 1984, kedy prišla do Knižnice Ružinov (vtedy Obvodná knižnica Bratislava II) vykonávať funkciu vedúcej odboru služieb. Čo všetko bolo predtým a čo potom? Bolo toho neúrekom.

PhDr. Darina Horáková sa narodila v Bratislave, kde aj vychodila základnú deväťročnú školu a strednú všeobecno-vzdelávaciu školu. Svoj vzťah k literatúre, umeniu a slovenskému jazyku prejavovala už v pomaturitnom období a v rokoch, ktoré nasledovali. Nepretržite a len s malými prestávkami, ktoré si vynútilo plnenie povinností ženy-matky, pracovala ako jazyková redaktorka a lektorka slovenských textov v Juhoslávii (Radio Novi Sad), vo vydavateľstve Obzor, v novinách Hlas ľudu. Akoby vyvrcholením, či logickým završením tejto etapy v jej živote bolo získanie vysokoškolského vzdelania v roku 1981 úspešným zakončením štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v odbore mimoškolská pedagogika, špecializácia bibliopedagogika. Už počas štúdia na vysokej škole však pracovala v Obvodnej knižnici Bratislava IV ako samostatný odborný pracovník-špecialista. V rámci svojej pracovnej náplne prešla všetkými zákutiami a „komnatami“ verejného knihovníctva a v práci s deťmi, ale aj inými čitateľmi mala možnosť priamo za pochodu si overiť pedagogické a psychologické poznatky, s ktorými sa pri štúdiu na vysokej škole stretávala. V Obvodnej knižnici Bratislava IV tiež začala písať vlastné scenáre a viedla aj ústrednú knižnicu. V roku 1983 absolvovala štátnu rigoróznou skúšku a získala titul doktorky filozofie (PhDr.).

V Knižnici Ružinov začala pracovať v roku 1984, najprv ako vedúca odboru služieb, od roku 1989 vo funkcii riaditeľky. Okrem celého radu povinností, ktoré patria k vedúcej funkcii a k funkcii riaditeľa a sú ich neodmysliteľnou súčasťou, sa PhDr. Darina Horáková celé roky veľmi živo a intenzívne venovala príprave detských podujatí, bábkoherectvu, moderovaniu podujatí, tvorbe scenárov a metodických materiálov, veľa-krát bola aktívnou účastníčkou na medzinárodných čitateľských táboroch, najprv učňovskej, neskôr krajskej mládeže, na odborných seminároch, konferenciách a pod. Vďaka jej erudícii, pracovnému nasadeniu a patričnému entuziazmu sa Knižnica Ružinov pod jej vedením stala známou v príprave a organizovaní podujatí rôzneho druhu a zamerania, v počiatkoch s dôrazom na detského čitateľa, neskôr už na všetky vekové a sociálne kategórie čitateľov.

Ak bol v predchádzajúcich riadkoch použitý minulý čas, neznamená to, že čo bolo povedané, už v súčasnosti neplatí alebo sa zmenilo. Naša pani riaditeľka nikdy nebola a ani teraz nie je typom „šéfa“, ktorý rozdelí úlohy, určí zodpovedných za ich plnenie a potom len čaká na výsledok. Sama ide „do ohňa“, podieľa sa na príprave podujatí, prináša námety, inovácie a postupy, ktoré môžu veci pomôcť, organizačne má všetko „pod palcom“, aby sa na niečo nezabudlo, ničto nepoplietlo alebo nebudaj nepoprehadzovalo. Sama vystupuje ako herec, recitátor, moderátor a pod. Jednoducho jej záleží na tom, aby výsledok bol čo najlepší, aby podujatie nebolo len podujatím pre podujatie, ale aby malo zmysel a význam a potešilo tých, ktorým je určené. Láska a úprimný vzťah k práci a profesii, ktorú vykonávala už ako radová knihovnička, ju neopustili ani vo funkcii riaditeľky. Myslím, že je to niečo také ako poslanie, je to danosť, ktorú dostala do vienka a musí ju rozdať vôkol seba, podeliť sa o ňu s ostatnými.

PhDr. Darina Horáková je členkou Spolku slovenských knihovníkov (SSK) už od roku 1975, pracovala v komisii pre prácu s deťmi v rámci knihovníckej sekcie, v období 1999 – 2005 bola predsedníčkou Krajskej pobočky SSK Bratislavského kraja a od roku 1999 je členkou celoslovenského výboru SSK. Pod jej vedením sa podarilo znovuvzkriesiť tradície spolkového knihovníctva v Bratislavskom kraji a vytvoriť tak dobrý základ pre ďalší vývoj v budúcnosti. Z jej iniciatívy sa zaviedlo každoročné oceňova-

nie Knihovník roka a s jej podporou začal vychádzať Občasník knihovníkov Bratislavského kraja. Je autorkou mnohých článkov, metodických materiálov, koncepcií a scénárov. Je priekopníčkou v presadzovaní nových trendov pri realizácii tvorivých dielní pre deti a mládež, bola propagátorkou a spoluorganizátorkou niekoľkých ročníkov bratislavskej súťaže „Kráľ detských čitateľov“, iniciátorkou teraz už známych a tradičných „Nocí s Andersenom“ pre deti v Bratislave. V roku 2002 jej bolo udelené ocenenie „Knihovník roka“ za oživenie spolkového života v Bratislavskom kraji, za profesionálnu úroveň pripravovaných podujatí a za ľudský prístup a diplomáciu pri riešení problémov. Krátko bola aj členkou pracovnej skupiny v rámci SSK pre prácu s deťmi a mládežou v Slovenskej republike.

Počas mnohých, často i neľahkých, ale aj plodných a tvorivých rokov sa toho v živote PhDr. Dariny Horáčkovej – a to tak v osobnom ako i v pracovnom – udialo veľa, a ak teraz použijem to známe a už možno trochu klišéovité, že je reprezentantom svojej profesie „telom i dušou“ v pravom slova zmysle, je to vyjadrenie naprosto objektívne a nevyvrátiteľné. Stručne povedané, má rada svoju prácu vo verejnom knihovníctve a je to aj vidieť.

V mene svojom i v mene celého kolektívu pracovníkov našej Knižnice Ružinov jej preto do ďalších rokov želim veľa zdravia, šťastia, pohody a spokojnosti, a to tak v osobnom živote ako i v práci, a ešte veľa tvorivých nápadov, výmyslov a „figliarstiev“, ktoré potešia nejedného, či už detského alebo aj toho skôr narodeného čitateľa.

Mgr. Peter Kuzma, Knižnica Ružinov v Bratislave

PhDr. Dušan Lechner má 55 rokov

Začiatkom augusta, konkrétne 4. augusta 2007, oslávil PhDr. Dušan Lechner svoje 55. narodeniny.

Keď sa zamyslím a pozriem naspäť, nemôžem sa ubrániť pocitu, že Dušana poznám „odjakživa“ a máme veľa spoločného. Spája nás napr. skutočnosť, že sme sa obaja narodili, dlho bývali a žili v jednej mestskej časti – v bratislavskom Starom meste. Chodili sme na rovnakú strednú všeobecnovzdelávaciu školu, v roku 1971 sme (úspešne) zmaturovali a začali študovať na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského knižničnú a informačnú vedu. Dušan štúdium (opäť úspešne) ukončil v roku 1976, v roku 1982 absolvoval rigoróznú skúšku a získal doktorát filozofie.

Po završení štúdia Dušan Lechner nastúpil na svoje prvé pracovisko, ktorým bola Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, kde zastával funkciu vedúceho odboru knižničných služieb. Od leta 1984 pracuje v Univerzitnej knižnici v Bratislave. (Tu sa naše cesty opäť stretli, boli sme až do roku 1990 kolegovia.) V „univerzitke“ prešiel viacerými pozíciami a oddeleniami, od konzultanta, metodika, akvizitéra, bibliografa, až k súčasnej funkcii riaditeľa úseku knižničných činností. Dušan knižnicu dôverne pozná, má množstvo skúseností z odbornej, riadiacej, organizačnej práce. Nepochybne má svoj podiel aj na súčasnom „obrazu“ univerzity, keďže mal tú vzácnu a zatiaľ na Slovensku dosť výnimočnú príležitosť „na vlastnej koži zažiť“ rozsiahlu rekonštrukciu knižnice a jej transformáciu na multifunkčné kultúrne centrum.

Naše cesty sa opäť stretli v Slovenskej asociácii knižníc, kde už druhé volebné obdobie s Dušanom úzko spolupracujem. Dušan je členom správnej rady, má na starosť odbornú skupinu pre legislatívu. Vďaka asociácii sa stretávame častejšie ako s inými spolužiakmi, a tak mám príležitosť opätovne sa presvedčiť, že PhDr. Dušan Lechner je mimoriadne zodpovedný, dôsledný, svedomitý riaditeľ, má výborné organizačné schopnosti, úžasný prehľad a záujem o to, čo sa deje v knihovníctve a slovenskom knižničnom svete. Oceňujem jeho koncepcnosť, vie správne a jednoznačne identifikovať a pomenovať problémy a následne hľadať riešenie. Ak k týmto všetkým pozitívam pripojíme Dušanov skvelý zmysel pre humor, vzniká „obraz“ Človeka s veľkým Č, múdreho kolegu, milého a dobrého priateľa.

Milý Dušan, za všetkých, čo Ťa poznajú, Ti želám veľa zdravia, šťastia, pracovného elánu, optimizmu, rodinnej pohody a teším sa na ďalších 10, 15 (?), či azda 20 (?) rokov spolupráce.

PhDr. Daniela Gondová, predsedníčka SAK

Kytica pre Martu Žilovú

„Naozajstná mladost' je vlastnosť, ktorá sa nadobúda rokmi!“

Jean Cocteau

Býva dobrým zvykom, že sa k oslávencom prichádza s kyticou kvetov. Kvety do kytice sa vyberajú starostlivo, aby lahodili oku i duši oslávenca, aby sa mu zapáčila nielen farba, ale aj jednotlivé druhy kvetov, z ktorých každý k nemu prehovorí vlastnou rečou a symbolikou.

Aj ja som sa ocitla uprostred tohto horúceho leta v kvetinárstve pri výbere kytice, ktorú som chcela darovať človeku, ktorého mám rada, ktorého si vážim a obdivujem, človeku, ktorý 4. augusta 2007 slávil svoje päťdesiate piate narodeniny. Týmto človekom, mojou bývalou kolegyňou a zároveň priateľkou je PhDr. Marta Žilová, riaditeľka Slovenskej lekárskej knižnice.

Kytica, ktorú mi po starostlivom výbere v kvetinárstve pripravili, bola nádherná. Pozostávala z mnohých pestrofarebných, rôznorodých prekrásnych kvetov. Nemala byť totiž len odo mňa. Každý kvet mal byť od iného gratulanta a mal predstavovať zároveň symbolické podanie ruky od ľudí, ktorí chceli Marte Žilovej v deň jej päťdesiatych narodenín zaželať zo srdca všetko najlepšie.

Marta Žilová, rodená Vlašičová sa narodila 4. augusta 1952 v Bratislave, rodičom chorvátskej národnosti, ktorí žili a žijú (teraz už len Martina mama) v Devínskej Novej Vsi. Marta sa so svojou mamou dodnes rozpráva ľúbozvučnou slovenskou rečou – po chorvátsky. Prvý nádherný kvet a zároveň symbolické podanie ruky so želaním „mnoha ljeta...“ je preto od Chorvátskeho kultúrneho zväzu, ktorého je Marta Žilová dlhoročnou aktívnou členkou.

Od roku 1992 stojí Marta Žilová na čele jednej z najvýznamnejších knižníc na Slovensku – Slovenskej lekárskej knižnice. Vtedy, na začiatku deväťdesiatych rokov minulého storočia, jej určite ani na myseľ neprišlo, že bude svedkom a priamym

účastníkom toľkých prevratných zmien, ktorými knižnica prešla, ba dokonca, že bude musieť doslova viesť boj o zachovanie jej holej existencie. Žiaľ, stalo sa. Po veľkej eufórii, keď Marta Žilová dosiahla, že knižnici, ktorej pracoviská boli rozptýlené doslova po celej Bratislave a blízkom okolí, prideliť v roku 2002 celú budovu na Lazaretskej ulici, prišlo desivé vytriezvenie. V roku 2005 uznesenie č. 648 gremiálnej porady ministra zdravotníctva zo dňa 28. novembra prinieslo rozhodnutie o zrušení Slovenskej lekárskej knižnice. Bolo to ako zlý sen. Za dlhých 54 rokov pôsobenia Slovenskej lekárskej knižnice bola po prvý raz spochybnená existencia tohto jedinečného informačného pracoviska s celoslovenskou pôsobnosťou vlastným ministrom, do rezortu ktorého knižnica patrí. Ten, miesto toho, aby ju chránil pred prípadnými útokmi z iných rezortov, vydal ju „napospas“! V tom čase Marta Žilová opäť dokázala, že je veľkou bojovníčkou. Nebojovala však bezhlavo. Preukázala veľkú dávku ženskej intuície a racionálnej diplomacie, ktorá je jej po celý jej profesionálny život vlastnou. 1. februára 2006 vzniklo Národné centrum zdravotníckych informácií a Slovenská lekárska knižnica sa stala jeho súčasťou ako samostatný odbor. Knižnica síce strاتی svoju samostatnosť, ale jej tri oddelenia plnia všetky doterajšie úlohy a služby, ktoré knižnica plnila predtým, ako samostatná inštitúcia. Nie iba jeden kvet z kytice, ale toľko kvetov, koľko má Slovenská lekárska knižnica pracovníkov a zároveň toľko srdečných podaní rúk so želaním všetkého najlepšieho prinášajú Marte Žilovej jej kolegyně a kolegovia s vďakou za záchranu knižnice.

Marta Žilová vždy venovala mimoriadnu pozornosť medzinárodnej spolupráci. Jej knižnica nebola nikdy osamotená, vždy sa zapájala do spolupráce na odborných podujatiach organizovaných sesterskými knižnicami v Prahe, Budapešti či v Bethesde. Preto tri kvety priam exotickéj krásy (ved' sú z cudziny) prichádzajú od partnerských knižníc v Česku, Maďarsku a Fínsku.

V kytici ešte stále zostáva plno nádherných kvetov pestrej krásy. Ved' aj musí. Sú totiž od používateľov knižnice, potreby korých boli vždy u Marty Žilovej na prvom mieste. Široká lekárska obec z celého Slovenska, študenti medicíny, ale aj iných fakúlt, vysokoškolskí pedagógovia, ale aj nemedicínska bratislavská verejnosť, tí všetci chcú Marte Žilovej pográtulovať a podať jej ruku za to, že vedela spolu so svojimi spolupracovníkmi vytvoriť v Slovenskej lekárskej knižnici i za ťažkých podmienok dôstojné prostredie na štúdium jedinečnej odbornej literatúry, či už v klasickej alebo elektronickej forme.

V duchu vidím zástup ľudí s kvetinami v ruke. Zástup sa stále zväčšuje. Prichádzajú totiž ešte zástupcovia profesionálnych spolkov – Slovenskej asociácie knižníc a Spolku slovenských knihovníkov, no a samozrejme kolegovia zo siete lekárskech knižníc rezortu Ministerstva zdravotníctva SR a riaditelia vedeckých knižníc, ktorým bola Marta Žilová vždy dobrou kolegyňou, ochotnou poradiť, či podeliť sa so skúsenosťami.

Milá Marta, som presvedčená, že tá nádherná kytica nevšednej krásy k Tvojim päťdesiatym piatym narodeninám Ťa poteší. Keď privrieš na chvíľu oči, celkom určite uvidíš za každým kvetom aj tváre ľudí, ktorí Ťi kvety prinášajú. Sú to všetko ľudia, ktorí Ťa majú radi, vážia si Ťa a chcú Ťi zaželať ešte mnoho šťastných rokov prežitých v zdraví.

PhDr. Marcela Horváthová